

Наше Слово

PIK LXIII № 46 (3197) ВАРШАВА, 18 Листопада 2018 року
ЦІНА – зл. 3,50 zł (VAT = 5%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAIŃSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернетівська газета www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

У Фредрополі знищили українські пам'ятники

У місцевості Фредрополь (Підкарпатське воєводство) невідомі знищили надгробки на могилах українських жителів села. У цій справі подана заява до прокуратури.

Знищення сталося, імовірно, перед Днем всіх святих, 1 листопада, коли у Польщі люди відвідують могили своїх близьких.

«Коли 1 листопада на кладовище у Фредрополі приїхали українці з Перемишля, щоб запалити лампадки на могилах, вони побачили, що деякі пам'ятники знищені», — говорить Марія Туцька, голова Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі (ОУП).

Невідомі знищили могили отця Івана Гнатишака. До II Світової війни він був парохом греко-католицької парафії у селі Корманичі (воно знаходиться за 3 км на південний схід від Фредрополя). Зловмисники перевернули частину пам'ятника, де вказане прізвище священника. На іншій могилі, де похована Клавдія Гумецька, зірвали частину надгробка.

Об'єднання українців у Польщі подало заяву до прокуратури в цій справі. Інцидентом має зайнятися також Спільна комісія уряду та нацменшин. Голова ОУП Петро Тима вважає, що це чергова акція, що має відвернути увагу від позитивних явищ польсько-української співпраці.

«Як тільки маємо щось позитивне, знову стаються дії, які мають ці позитиви прикрити», — говорить діяч.

Нагадаємо, 1 листопада польські та українські громадські лідери провели спільну акцію солідарності у містах України і Польщі та разом відвідали могили воїнів двох країн.

«З обох боків постійно відбуваються якісь дії, спрямовані на те, щоб історична тема породжувала чергові конфлікти», — заявляє П. Тима. Голова об'єднання звертає увагу, зокрема, на те, що у вихідні вболівальники польської команди «Сілезія Вроцлав» («Śląsk Wrocław») на кладовищі Львівських орлят вивісили банери з гаслом «Львівські Орлята — 100 років цей лозунг прославляє польську мужність. Сілезія віддає шану Львову, духовному місту Вроцлава» («Orleńta Lwowskie, 100 lat to hasło polską odwagę rozsławia, Śląsk składa hołd dla Lwowa, duchowego miasta Wrocławia»).

«Я переконаний, що події на Личакові та у Фредрополі пов'язані. Це сильний сигнал, польська та українська сторони муситимуть відреагувати», — стверджує Петро Тима.

Нагадаємо, від 2014 року на території південно-східної Польщі відбулися акти вандалізму та руйнувань кільканадцяти українських пам'ятників, зокрема, у Вербиці, на горі Монастир біля Верхрати, у Верхраті, Радружі, Пікуличах, Молодичі, Грушовичах. Це нищення в українських місцях пам'яті на південному сході Польщі значно почастишали після вторгнення російських військ в Україну. За кожним разом, коли з'явився черговий випадок руйнування могил і пам'ятників, ОУП зверталося до Міністерства внутрішніх справ і адміністрації та

поліції і прокуратури в цій справі. Однак ні разу польські правоохоронні служби не встановили особи зловмисника. Те, що поліція та прокуратура можуть активніше реагувати на випадки зловживань, спрямовані проти меншин, показує хоча б справа знищення двомовних польсько-литовських таблиць на Підляшші. Коли 2011 р. в Пунській гміні, де є найбільше накопичення литовської меншини в Польщі, замальовано фарбою 28 двомовних таблиць, у справу включилася окружна прокуратура. Два роки пізніше, у цій же гміні відбулися подібні акти вандалізму (тоді знищено 5 таблиць), у дії з'ясувати справу залучено районну прокуратуру та було покликане надзвичайне засідання групи у справах протидіяння атакам расизму і ксенофобії, яка працювала при воєводі.

На жаль, більшість розслідувань, пов'язаних зі знищенням пам'ятників на Підкарпатті, прокуратура закрила.

Село Фредрополь знаходиться у Перемиському повіті. У 1921 році (тоді воно було містечком) нарахувало 52 хати та 302 мешканців, з них — 269 українців та 23 поляки. У 1947 році під час акції «Вісла» мешканців села виселили на західні землі Польщі. Сьогодні матеріальними слідами, які підтверджують українське минуле села, є могили з українськими прізвищами на цвинтарі та дерев'яна греко-католицька церква, побудована у 1860 році (сьогодні це римо-католицька святиня). ■

Павло ЛОЗА
Фото Ігоря Горківа

3 нагоди важливого моменту

Цей рік – особливий для українів та поляків. Обидві країни відзначають сторіччя незалежності. І, хоча українці свою незалежність втратили надто швидко, це відіграло ключову роль для наступних поколінь у їхньому прагненні свободи. З огляду на важливість цього моменту та з нагоди польського державного свята – Дня Незалежності, ми публікуємо два важливих документи, авторами яких є українські та польські інтелігенти та громадські лідери. Сподіваємось, що, незважаючи на складне історичне минуле, пропозиції згаданих середовищ про спільну пам'ять, вшанування жертв та конструктивний польсько-український діалог, солідарність і взаємоповагу будуть почуті.

Редакція

ПОЛЯКАМ Польсько-українське століття: не перше й не останнє

Сто років тому, у 1918 році, збулися мрії багатьох поколінь польських патріотів, які, не погоджуючись з рабством, воювали й гинули за свободу своєї батьківщини. Польща ставала незалежною країною. Подібні мрії виношували й українці, які мали досвід багатовікової боротьби за право на самовизначення – настільки, що мріяли про вільну і незалежну Україну.

З давніх-давен поляки та українці жили поруч, часто-густо на тій же землі, яку обидва народи вважали своїм місцем на землі, своєю батьківщиною. Незважаючи на цю близькість, вони рідко були разом. Вони жили окремо, були чужими один одному, говорили іншою мовою, молилися по-різному, інші співали пісні — поляки про лицарів із прикордонних поселень, а українці про козаків, які воювали з цими лицарями. Вони мали відмінний соціальний та політичний статуси та інший історичний досвід. Нерідко герої поляків були ворогами українців, тоді як прагнення українців вважалися загрозою для поляків.

У той час як польські мрії матерілізувалися і призвели до відродження Польської держави, надії українців на свою власну державу танули під навалюю більшовиків і під натиском відродженої Польщі. Ці події визначали форму та характер польсько-українських відносин у XX столітті.

Сто років тому, після закінчення Першої світової війни, поляки та українці розпочали війни. Спочатку вони воювали один проти одного на Волині та Галичині, а згодом — у 1920 році — об'єдналися проти більшовицької Росії. В обох цих війнах українці програли. Західно-українська Народна Республіка не втрималася під натиском Польщі. Після Ризького трактату, який ознаменував завершення війни з більшовицькою Росією, розтанули надії щодо незалежної держави над Дніпром. Тисячі українських солдатів і офіцерів, які до того часу боролися пліч-о-пліч разом із поляками, роззброїли і помістили в таборах для інтернованих. І навіть сьогодні, під час відзначення 100-річчя Варшавської битви, й 15 серпня — під час офіційних церемоній святкування Дня Війська польського — мало хто згадав про них — вірних союзників П Речі Посполитої в цій війні.

Чимало поляків позитивно сприйняли зусилля побудови Наддніпрянської України як незалежної держави, але в той же час заперечували аналогічні права для українців із Галичини й Волині, не бажаючи сприймати

До 100-ліття польсько-української війни 1918 р.

Поляки та українці разом – в ім'я солідарності задля майбутнього!

1 листопада 2018 року минає 100 років від початку польсько-української війни. Війни, яку вели спершу за Львів, а потім за Галичину.

Ми — члени польських та українських громадянських середовищ, які вже роками задіяні у побудові добросусідства і мудрого діалогу — закликаємо, щоб пам'ять про конфлікт 100-літньої давнини став уроком, з якого ми зможемо зробити належні висновки, особливо стоячи перед новопосталими загрозами і сутичками довкола «історичних пам'ятей» обох наших народів.

Ця річниця дуже важлива для українців і поляків. Перед лицем нинішніх загроз, спричинених політикою Росії, її спробою змінити правовий порядок у Європі шляхом анексії Криму та східних теренів України; перед лицем кризи в Європейському Союзі, яка загрожує стабільності нашого континенту, а також зміни політики Польщі щодо України, внаслідок чого випрацювані впродовж останніх 30 років засади співпраці й діалогу між обидвома державами сьогодні поставлені під сумнів, а то й просто знищуються — ми закликаємо до глибокої рефлексії над станом польсько-українських стосунків.

Боротьба, яка розпочалася 100 років тому, закінчилася поразкою України. Була вона польською перемогою, за яку Польща заплатила ціну вищу, ніж за не одну поразку.

їх приналежності до однієї нації з жителями Києва чи Харкова. Для багатьох Україна надалі залишалася міфічною країною, де поляки були привілейованою верствою, а українці — місцевими жителями, чиї устремління могли бути реалізовані лише шляхом підпорядкування й послуху. Ліквідація шкіл, обмеження громадянських свобод, відсутність університету, заборони й обмеження в здобутті освіти, відмови в працевлаштуванні українських вчителів, паціфікації, діяльність Корпусу охорони пограниччя (КОП-у), військове осадництво й дискримінація при парцеляції землі, знищення церков, зміцнення польської присутності на так званих кресах, табір в Березі-Картузькій, зневага щодо українців — все це породжувало в людях ненависть і призводило до бажання зводити порохунки. Чимало українців сприймали Польщу як безжального поліцейського, розпаясаного вояка, ворожого урядника та іноземного вчителя. Друга Річ Посполита була для них недружною країною, яка не мала наміру стати їх батьківщиною. Деякі сподівалися, що нею стане тогочасна Радянська Україна. Час показав, наскільки наївними були ці надії.

Початок Другої світової війни оголив страшну прірву, що розділяла два народи, наслідком якої стала трагедія немислимих масштабів. Націоналісти з обох сторін підпалили нагромаджені упродовж багатьох років копичи ненависті. Десятки тисяч поляків були вбиті українцями, тисячі українців вбили поляки. Які б пояснення не були наведені, які б аргументи та обґрунтування не використовувалися — ніщо не може виправдати варварства, до якого тоді дійшло. Повага щодо всіх жертв вимагає, щоб нікого не виправдовувати. Пошук причинно-наслідкових зв'язків покликаний для розуміння, а не для виправдання злочинів.

Після війни, у новій реальності, нав'язаній народам Центральної та Східної Європи, відбулося насильницьке переселення людності, у тому числі поляків та українців, які опинилися на іншому боці нового польсько-радянського кордону. Тих українців, яких не виселено до Радянського Союзу, було депортовано в рамках операції «Вісла» — найбільшого злочину проти людяності в комуністичній Польщі. Розпорошені на території так званих повернених земель українці могли бути етнічною групою, місцевим фольклором, але вони не могли мати права на історію, батьківщину та своїх героїв.

Комуністичне поневолення протверезило і змусило багатьох до роздумів. Їх розпочали еміграційні середовища, а також польські та українські ієрархи. У 1980-х роках народилася «Солідарність», яка заявила про своє прагнення до солідарності також із поневоленими народами та переслідуваними меншинами. У вирішальний момент, коли Україна проголосила незалежність у 1991

Тоді перемогла концепція, що на політичній мапі світу нема місця для незалежної Української держави. На її згарищі виросла радянська імперія, яка невдовзі знищила мільйони поляків та українців. Наші предки, діючи разом, могли б запобігти цьому, але не зуміли порозумітися. Цю боротьбу Яцек Куронь назвав братовбивчою, бо гинули в ній не лише брати, а й сама ідея братерства наших народів. А сьогодні мусимо спільно задуматися над тим, чи не схильні ми повторити давні помилки.

1 листопада о тій самій годині — о 17.00 у Польщі і 18.00 в Україні — зустріньмося біля могил тих, які тоді боролися одне з одним. Там, де немає таких поховань, зустріньмося у місцях, які нагадують про польську присутність в історії України та українську присутність в історії Польщі, а передусім — у місцях, які нагадують нам про польську-українську співпрацю та про осіб, завдяки яким та співпраця мала місце.

Разом запалімо свічки, помолімося спільно за полеглих, віддаймо їм шану; знайдімо час, щоб разом помовчати, і збережімо в наших серцях пам'ять про ті події та їхніх учасників. Пам'ять не про те, що вони воювали одне з одним, а про те, що кожен із наших народів — відповідно до своєї точки зору — боровся тоді за справедливе діло, за свободу своєї батьківщини, за незалежність народу. І нехай та пам'ять нас зближує, а не розділяє — в ім'я часу і майбутнього Європи задля наступних поколінь українців і поляків.

Зустріч 1 листопада — це також добра нагода, щоб згадати про 100-ту річницю Варшавської битви, що надходить. Тоді воїни Симона Петлюри та Юзефа Пілсудського, стоячи плече до плеча, боролися за незалежність своїх держав: Польщі та України. І разом обороняли Варшаву та Європу перед більшовицькою навалюю. У тій боротьбі солдати й

році, Польща стала першою країною, яка визнала та офіційно підтримала цю незалежність.

Вже майже тридцять років вільна Польща та незалежна Україна багато зробили для процесу примирення та побудови реального партнерства. Політики та священнослужителі зустрічалися, робили важливі, мудрі та необхідні декларації. Виявилось, однак, що цей процес не торкнувся глибинних шарів історичної свідомості — сформованих у національній міфології і нашій уявній географії, яка для сусідів відводить певні історичні ролі. Дуже швидко стало ясно, що українська версія сприймається як ворожа і шкідлива для Польщі, українська точка зору вважається необґрунтованою, а польська розповідь про трагедії Волині й Галичини одержала підтримку в українофобських кресових середовищах і відродженій ідеології Національно-радикального табору (ONR). На жаль, українська сторона також винна у цьому. Наступила пауза в польсько-українських відносинах. Приводом стала суперечка про історію, а скоріше про тлумачення символів, які в новому контексті набули іншого значення. Місця поховання польських та українських жертв стали конфліктогенним питанням. До того ж представлення іншої, окрім офіційної «польської точки зору», щодо польсько-українських відносин може стати приводом прокурорського розгляду.

Ми вступаємо в нове польсько-українське століття, не перше і, мабуть, не останнє. Його форма залежатиме від нашої відповідальності, здатності деміфологізувати минуле та боротися з упередженнями, рішучості у візії майбутнього, а не пошуків обґрунтування для виховання комплексів, які своїм корінням сягають у минуле.

Тому ми закликаємо до взаємної поваги та розуміння, а також до справжньої солідарності, яка змусить нас, поляків та українців, протистояти наростаючій хвилі націоналізмів, ксенофобії, претензій та упереджень, а також відродження імперських амбіцій і не лише російських. Ми закликаємо шукати те, що нам допоможе, а не те, що нас розділяє. Без цього декларації про примирення виявляться красивими, але порожніми гаслами.

Варшава, 8 листопада 2018 р.

Українці — громадяни Республіки Польщі:

д-р Вітольд Бобрик, проф. Роман Дрозд, д-р габ. Святослав Р. Галь, д-р габ. Богдан Гальчак, проф. Ігор Галаґада, Олег Гнатюк, Богдан Гук, д-р Маріуш Гумецький, проф. Владислава Лучка, д-р Ольга Кіх-Маслей, Олександр Маслей, д-р габ. Марко Мельник, д-р Євген Місило, д-р Мирослав Пецух, Ярослав Присташ, Юрій Рейт, Мирослав Скірка, Роман Шагала, Лідія Свйонтковська, Адам Вевюрка, Ярослав Вуйіцк, д-р габ. Роман Висоцький.

офіцери Армії Української Народної Республіки (часто учасники польсько-української війни 1918–1919 рр.) до кінця виконали свої зобов'язання щодо Речі Посполитої. Вони вірно стояли поряд зі своїми союзниками, не жаліючи своєї крові у боротьбі за вільну Польщу.

Солідарно, разом, 1 листопада, о тій самій годині (о 17:00 у Польщі й о 18:00 в Україні), запалімо «свічки пам'яті» у багатьох містах України та Польщі. У Варшаві: на Православному цвинтарі на Волі й на Військовому цвинтарі на Повонзках; у Перемишлі: на Комунальному цвинтарі (на могилах Перемиських Орлят) і на Військовому цвинтарі Української Народної Республіки; у Любліні: на Православному й Римо-Католицькому цвинтарі; у Кракові: на Цвинтарі на Раковицях; у Гданську: (символічно) біля пам'ятника св. Володимира. У Львові: на Личаківському цвинтарі, біля могил Львівських Орлят і воїнів Української Галицької Армії; у Києві: біля римо-католицького костьола Св. Олександра, поблизу польсько-української барикади; в Рівному (символічно): біля пам'ятника Симону Петлюрі; а також в інших містах України, зокрема: у Полтаві, Харкові, Чернівцях, Миколаєві, Кривому Розі, у місцях, де є символи польсько-української співпраці або вшанування тих постатей, які були символами такої співпраці.

Від імені організаторів зустрічей

1 листопада у Польщі та Україні:

Ярослав Грицак, Данута Куронь, Мирослав Маринович, Юрій Рейт, Петро Тима, Іза Хруслінська.

Більше про події 1 листопада читайте у 45-му номері «НС».

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Запрошення на «Парафіяду»
до Білого Бору

У Білому Борі 1 грудня відбудеться «Парафіяда» для дітей та молоді з Кошалінського та Слупського деканатів УГКЦ.

У програмі спортивних змагань передбачені футбольні матчі для хлопців та дівчат у трьох вікових категоріях та настільний теніс (пінг-понг).

Якщо на парафіяду зареєструються команди дітей віком 8-11 років, організатори передбачають створення III вікової категорії для наймолодших. Команда — це 5 осіб разом з воротарем, 2 людини можуть бути в запасі; в одній команді можуть грати і хлопці, і дівчата. Команди можуть зголошуватися, вказуючи кількість учасників, найпізніше до середи (28 листопада) до о. Павла Почекайла (pawel.poczekajlo@wp.pl).

Усім зареєстрованим учасникам, опікунам та вболівальникам організатори забезпечують обіди. Доїзд учасники оплачують самостійно. Більше інформації — на сайті cerkiew.net.pl.

Вистава про Голодомор
у театрі у Варшаві

У Польському театрі у Варшаві 23 листопада покажуть виставу «Було так приємно, було тихо... знову лихо. Червоний голод». Вона присвячена Голодомору 1930-х років в Україні. Виставу підготували на основі вибраних з книги Енн Епплбаум «Червоний голод: Війна Сталіна проти України» фрагментів спогадів, свідчень та документів, які реконструюють події Великого голоду в Україні в 1932-1933 роках.

Окрім уривків документів, драматичних свідчень очевидців та жертв геноциду, актори представляють вірші українських поетів Тараса Шевченка, Миколи Руденка та Павла Тичини. Ці тексти підбрали та підготували Іза Хруслінська та Петро Тима.

У виставі гратимуть актори Польського театру, а музику підготувала професійна співачка та музикантка Роксана Вікалюк. Під час вистави покажуть також спеціальні мультимедійні візуалізації.

Виступ підготовлено в рамках циклу «Українські вечори» у співпраці з Об'єднанням українців у Польщі. Початок вистави — 19.00, Польський театр (ul. Kazimierza Karasia 2).

«Журавлі» записали нову платівку

Український чоловічий хор «Журавлі» (на фото) 8-10 листопада записав пісні до своєї нової платівки. Альбом міститиме кільканадцять композицій Михайла Вербицького, творця музики державного гімну України. Запис відбувався у греко-католицькому храмі Різдва Пресвятої Богородиці в Білому Борі. Це — не перша платівка, яку репрезентаційний хор Об'єднання українців у Польщі записав у цій святині: чотири роки тому «Журавлі» у Білому Борі записали також платівку з колядками. А диск із музикою о. Михайла Вербицького з'явиться у 2019 році.

Хор «Журавлі» існує вже 46 років. Його співаки — представники української меншини в Польщі, які живуть на території майже всієї країни. З огляду на значне розсіяння хористи з'їжджаються на репетиції раз у місяць у вихідні. Свої репетиції вони називають ключами, порівнюючи їх з перельотами журавлиних ключів. Від 2003 року хором керує Ярослав Вуйчик — колишній хорист «Журавлів», випускник Музичної академії у Гданську.

Фото з архіву хору «Журавлі»

В Україні офіційно відзначатимуть річницю
примусового виселення українців з Польщі

Верховна Рада України підтримала проект постанови «Про відзначення на державному рівні 75-х роковин початку депортації автохтонних українців з Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Підляшшя, Любачівщини, Західної Бойківщини у 1944-1951 роках». На державному рівні роковини депортації мають відзначити 8 вересня 2019 року.

«Процес виселення зазначених українців 1944-1951 років супроводжувався грубими порушеннями прав і свобод людини і громадянина, повною заборобою повернення на рідні землі, вилученням майна, безальтернативним закріпленням за поселеннями на новому місці, покидати які було заборонено, обмеженням політичних, соціальних, економічних і культурних прав та призвело до руйнування української культурної та історичної спадщини, поставило під загрозу знищення низки етнографічних груп українського народу», — йдеться у постанові.

У документі зазначено, що через виселення корінного населення практично призупинилося тисячолітнє існування «найзахіднішої гілки» українства.

Дебати до 100-річчя Незалежності
у Перемишлі

3 нагоди 100-ліття Незалежності, 18 листопада о 18:00 у Народному домі в Перемишлі заплановано «Дебати гігантів до 100-річчя Незалежності». Вони відбудуться за участі працівника Інституту польської культури Варшавського університету професора Анджея Менцвеля, польського журналіста та публіциста Констани Геберта та проректора Українського католицького університету у Львові професора Мирослава Мариновича. Вестиме дебати Ізабелла Хруслінська, публіцистка та діячка польсько-українського діалогу.

Розмова стосуватиметься не лише минулого, а й майбутнього України та Польщі, сусідства, співіснування народів. «100-річчя — це також добрий момент, аби поговорити про спільне майбутнє, відкритися на наступні 100 років», — запрошують організатори.

Вхід на подію вільний. Усі зацікавлені, яким не вдається приїхати до Перемишля, зможуть дивитися пряму трансляцію на сторінці Народного дому у Facebook (Narodnyj Dim).

Президент Польщі Анджей Дуда звернувся до
нацменшин

3 нагоди 100-річчя відновлення незалежності Польщі президент країни Анджей Дуда написав листа представникам національних і етнічних меншин у Польщі. Наводимо текст цього документа:

«Наша батьківщина повернулася на карту Європи як вільна країна. Протягом століть Річ Посполита була домом для представників різних національностей та релігій, це була і є наша спільна земля, для якої працювали наші предки, і яку вони були готові захищати, коли була в небезпеці. Для деяких це була хата, тому що вони народилися тут, для інших це була батьківщина, яку вони вибрали, місце, де знайшли притулок, в якому вони бачили шанс особистого розвитку, місце, яке собі вибрали і полюбили», — пише глава польської держави.

Президент зазначив: він радий, що середовища національних та етнічних меншин приєдналися до

цього спільного святкування. «Дякую також за це, що плекаєте свою рідну традицію, яка збагачує нашу культуру», — наголосив Анджей Дуда.

Глава держави пригадав, що серед 25 осіб, які будуть посмертно відзначені орденом Білого Орла за заслуги для польської незалежності, є також представники нацменшин. Серед них — головний капелан Війська польського для православних Семен Федоронько.

Анджей Дуда у листі закликав у цей особливий день «бути разом»: «Хай спільне святкування нагадує нам, що Польща завжди була домом для всіх, хто прийшов сюди у пошуках свободи, безпеки та розвитку. Давай-те згадаємо в цей винятковий рік їхні імена, заслуги і діла. Хай вони будуть для нас натхненням для будівництва спільного великого дому, в якому кожен може віднайти своє місце», — наголосив А. Дуда, який пише, що успіхи нацменшин — це успіх держави.

«Хай наш спільний дім зростає і розвивається завдяки різноманітності, яка завжди була для нас одним із найбільших багатств, щоб наступне століття стало для нас епохою миру та процвітання. Я тепло вітаю всіх представників національних та етнічних меншин, і запевняю вас у моїй вдячності за все, що ви робите для Польщі» — завершив листа президент Польщі.

Наукова конференція, присвячена бойкам

26-27 жовтня в Устриках-Долішніх відбулася наукова конференція «Бойки та Бойківщина — крик простору про неіснуючу землю». Учасники конференції обговорювали не лише тотожність колишніх жителів цієї території, але й бойківську архітектуру, в основному сакральну. Експерти розповідали також про пастирство на Бойківщині, духовну та матеріальну культуру українсько-польсько-словацького прикордоння, бойківську шляхту та бойківську говірку.

Серед учасників конференції були також українки Маріанна Яра та Наталя Кляшторна. Представниця Сянницького відділу ОУП Маріанна Яра у своїй доповіді розповідала про спів та музичну культуру бойків. «Я приємно здивована, що ми так відверто говорили про деякі справи. Як зазначив один із доповідачів, у польських школах не вивчають, що тут було Галицько-Волинське князівство, що у 1951 році тут знищили бойківську культуру», — пояснила керівниця українських ансамблів на Сянщині.

У свою чергу, українська етнографка-бойкознавчиня Наталя Кляшторна присвятила свій виступ питанню маніпуляції у радянській пресі темою кордонів в рамках акції «Н-Т». У жовтні-листопаді 1951 року у рамках цієї акції у Бескиди переселили мешканців родючої околиці Сокаля (Львівська область). Раніше бойків з рідної землі виселили в степи півдня України.

Українські історики отримали листа
від канцелярії прем'єр-міністра

Члени Українського історичного товариства (УІТ) у Польщі написали 20 липня листа до прем'єр-міністра Матеуша Моравецького. У своєму зверненні вони підняли тему польсько-українського конфлікту у часи II Світової війни, потреби вшанування жертв з обох сторін, а також розкритикували слова люблінського воєводи Пшемислава Чарнека, який назвав вшанування пам'яті українських жертв «провокацією». Історики з УІТ зазначили теж, що для них незрозумілим є трактування виступу голови Українського товариства д-ра Григорія Купріяновича у Сагрині в такий спосіб, як це зробив люблінський воєвода. «На нашу думку, у своїй промові Г. Купріянович не ображає польського народу. Не можна йому також закинути того, що він говорить неправду. Факти, які містяться в промові, підтверджені історично», — наголосили автори листа. У відповіді, яка надійшла з канцелярії прем'єр-міністра, заступник голови директора відомства Рафал Семяновський зазначає, що дослідження болісного минулого дійсно повинні бути «ретельно» опрацьовані істориками, та нагадує про потребу вшанування жертв з обох сторін. «Не підлягає сумніву, що стратегічне партнерство між Польщею та Україною, а також розвиток дружніх відносин між двома народами повинні спиратися на правду про минуле та переконання про необхідність спільних зусиль задля побудови порозуміння і посилення політичних, господарських та особистих зв'язків. Треба висловити сподівання, що представники української меншини у Польщі відіграватимуть значну роль у цій діяльності», — написав історикам представник канцелярії прем'єр-міністра.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

ПОДІЇ

«Марш незалежності» 2018

Дуда, польські сім'ї і праворадикали

У столиці Польщі на честь 100-річчя відновлення незалежності країни пройшов «Марш незалежності» — щорічна акція польських націоналістів. За даними поліції, участь у ньому взяли 250 тисяч людей. Цього року марш був інший, ніж у попередні роки, адже ходу очолив президент Польщі Анджей Дуда.

На 100-річчя незалежності Польщі організатори «Маршу незалежності» мали на меті зібрати мільйон учасників. Однак, незважаючи на масштабну рекламу та скандал довкола маршу, акція об'єднала заледве одну четверту мільйона.

Цьогорічним гаслом «Маршу незалежності» було «Бог, честь, батьківщина». Як так сталося, що одна з найбільших у Європі праворадикальних масштабних акцій перетворилася на державну подію?

Для правлячої партії «Право і справедливість» існувала загроза, що марш може затьмарити офіційні державні урочистості до 100-річчя незалежності Польщі. Проблемаю залишалося також те, що «Марш незалежності» — це не аполітичний захід, на ньому завжди лунають расистські, ксенофобські та націоналістичні гасла, тому президент Польщі не міг просто так приєднатися до маршу. Перемовини щодо участі Дуди в «Марші незалежності» велися кілька місяців, і зрештою прем'єр-міністр Матеуш Моравецький та президент відмовилися від участі у ньому, аргументуючи це тим, що на марші можуть з'явитися гасла, які вони не хочуть підтримувати.

Гру змінило рішення мера Варшави. За кілька днів до події Ганна Гронкевич-Вальц заборонила проведення маршу націоналістів. Одразу після цього президент Польщі Анджей Дуда і прем'єр-міністр Матеуш Моравецький оголосили, що вони проведуть свій марш о тій самій годині і за тим самим маршрутом, і запросили організаторів

«Маршу незалежності» приєднатися до них, але лише з державними польськими прапорами. Таким чином хід Гронкевич-Вальц привів до того, що президент одним пострілом вбив двох зайців: очолив «Марш незалежності» (його учасники подали до суду, який скасував рішення Гронкевич-Вальц) й обмежив його політичний порядок денний біло-червоним прапором.

Дійсно, 11 листопада о 14 годині Анджей Дуда виступив із промовою і о 15 президентська колона вирішила у напрямку Національного стадіону. Але, незважаючи на те, що президент повторював: «Всі ми йдемо разом під червоно-білим прапором», праворадикали, як і кожного року, провели марш по-своєму. Дійсно, хода рясніла польськими прапорами, і банерів та прапорів організацій майже не було видно; водночас, попри домовленість організаторів із президентом та урядом про аполітичність події, учасники маршу викрикували расистські, ксенофобські гасла та спалили прапор Європейського Союзу. Як і минулого року, під час маршу звучали антиукраїнські гасла «Є*ати УПА і Бандеру» та «Польща, Вільнюс пам'ятаємо».

Польські та інші європейські праворадикальні організації попри те, що не мали вирізнятися своїми гаслами, взяли участь у марші як окремі сили. Були присутні «Всепольська молодь» (Młodzież Wszechpolska), «Національно-радикальний табір» (Obóz Narodowo Radykalny ONR), «Forza Nuova» (неофашистська організація з Італії), угорська, російська, ізраїльська колоні,

▲ Варшава, 11 листопада ц.р. Фото авторки статті

з'являлися фашистські символи — кельтське чорне сонце та кельтський хрест. З українських неонацистських організацій про свою присутність на «Марші незалежності» оголошувала «Карпатська Січ», та організаторів маршу це обурило, і вони закликали польську прикордонну службу не дозволяти українським націоналістам перетинати польсько-український кордон. У підсумку «Карпатська Січ» у коментарі «Нашому слову» повідомила, що не збирається приїжджати на марш. Також на самому «Марші незалежності» не було помічено жодної іншої української організації.

Атмосфера всередині ходи, як завжди, була неспокійною та небезпечною, вибухали петарди, учасники розпалювали червоні фаєри, було багато п'яних чоловіків, деякі молодики були налаштовані агресивно. Незважаючи на це, у марші пліч-о-пліч йшли також батьки з дітьми на руках і у візочках, навіть із кількамиісячними малюками. Долучилися до ходи і релігійні католицькі організації.

Свою опозиційну акцію на маршруті «Маршу незалежності» організували польські ліберальні організації «Комітет із захисту демократії» (KOD

— Komitet Obrony Demokracji), «Страйк жінок» (Strajk Kobiet) та «Громадяни РП» (Obywatele RP). Вони стояли невеличкою групою з одного боку маршу праворадикалів, тримаючи великий банер із написом «Конституція». Попри те, що вони не блокували ходу та стояли спокійно зі своїм мовчазним протестом, учасники процесії закидали їх петардами і пляшками, через що поліція мусила була оточити опозиційних демонстрантів щільним кордоном.

У той самий день у Варшаві пройшов і антифашистський марш під гаслом «За вашу і нашу свободу», на якому зібралось кілька тисяч учасників. Ця хода пройшла повністю мирно, учасники йшли вулицями у супроводі гучної музики. Організатори закликали «веселим настроєм і танцем вигнати расизм та ненависть із вулиць Варшави».

У польських та світових медіа ближче до закінчення Дня незалежності швидко розійшлася новина про те, що у день національного свята польські державні діячі найвищого рангу йшли пліч-о-пліч із неофашистськими організаціями. Тому день 11 листопада закінчився репутаційними втратами для президента Польщі. ■

Катерина СЕМЧУК

Відзначення 100-річчя Команчанської Республіки

Одним із маловідомих епізодів польсько-української війни 1918-1919 років була Команчанська Республіка. Під кінець жовтня цього року у Команчі відзначили 100-річчя її існування та вшанували пам'ять місцевого пароха отця каноніка Омеляна Калинюка. Священик брав участь у творенні Республіки.

Урочистості, які проходили 27 жовтня у Команчі, розпочалися з освячення нового пам'ятника на могилі отця Омеляна Калинюка. Священик був парохом греко-католицької парафії у Команчі до 1960 року та брав участь в діяльності Команецької Республіки. Це було державне утворення, яке під гаслом єдиної української національної та державної ідеї об'єднало 33 лемківських сіл. Республіка протри-

малася лише три місяці: заснована була 4 листопада 1918 року, а ліквідована — 23 січня 1919 року.

Слід згадати, що отець Омелян, капелан Української Галицької Армії, був в'язнем концентраційного табору у Талергофі (у 1914 році), а вже під час акції «Вісла» 1947 року потрапив до концетраційного табору в Явожні.

Заупокійні вшанування на його могилі провели ректор Українського католицького університету у Львові отець Богдан Прах, греко-католицький парох з Команчі отець Андрій Журав, парох у Мокрому о. Богдан Кішко та о. капелан МIRON

◀ Учасники святкування на команчанському цвинтарі. Фото з архіву Маріана Райтара

Михайлишин. На врочистість прибула також численна делегація з України, у тому числі — колишні мешканці села та їхні нащадки.

— Я помітила, що колишнім жителям села та їхнім нащадкам, які приїхали з України, було дуже приємно побувати у своїх рідних місцях, — говорить Анна Мацко, голова гуртка Об'єднання українців у Польщі в Команчі. Серед гостей був внук отця Омеляна Каленюка, професор Львівської політехніки Олександр Дорожинський з дружиною.

— Тішуся, що наша громада згуртувалася, щоб гарно прийняти тих наших команчан, які зараз живуть в Україні. Найстарший з гостей, який приїхав до нас, мав 90 років, — розповідає голова місцевої ланки ОУП. Разом з іншими українцями для гостей свята вона приготувала обід. Також всі учасники відзначень отримали інформаційну брошуру, написану на основі спогадів отця Пантелеймона Шпильки, який був провідником Команчанської Республіки. Її надрукували у Львові.

— Нам хотілося у якійсь спосіб відзначити 100 років цього визвольного руху на

Лемківщині, часів, коли місцеве населення намагалося показати, що ми всі — одна українська родина, — говорить професор отець Богдан Прах. Як зазначає ректор Українського католицького університету, сьогодні в Україні живе багато осіб, близькі яких походять з Команчі.

Окрім відновленого пам'ятника священику, на кладовищі у Команчі мають встановити таблицю з інформацією про Команчанську Республіку. ***

Серед присутніх на події гостей були: Оксана Стоколос-Ворончук — заступниця голови Львівської обласної адміністрації, голова Львівської обласної організації Всеукраїнського товариства «Лемківщина» Степан Майкович, голова Світової федерації українських лемківських об'єднань Ярослава Галик, голова Львівського регіонального суспільно-культурного товариства «Надсяння» Соломія Рибницька, голова Львівського товариства «Любачівщина» Богдан Парадовський, голова Львівської обласної організації Всеукраїнського товариства «Холмщина» Ірина Гринь, колишній голова Об'єднання лемків Стефан Гладик та інші. ■

Павло ЛОЗА

Більше про Команчанську Республіку читайте на сторінці «Історія».

УКРАЇНА

Чому мала померти
Катя Гандзюк?

У Києві 4 листопада на 33-му році життя померла громадська активістка, яка стала жертвою нападу через свою суспільно-політичну діяльність. Її звали Катя Гандзюк.

З даними управління ООН з прав людини, за останній рік в Україні було скоєно понад 50 нападів, розслідування яких не закінчено чи саботується. Замовника вбивства Каті Гандзюк поліція також досі не встановила.

Явище дійсно небезпечне. Ось жертви нападів тільки за останній місяць: Дмитро Маляр, борець за збереження зелених зон у Запоріжжі, якого побили і зламали руку; Сергій Лукін, також із Запоріжжя, один із лідерів «Демальянсу», його побили та погрожували ножом; Олег Михайлик, один з керівників міської організації партії «Сила людей» в Одесі, у якого стріляли; Андрій Вагапов, волонтер з Одеси, який підтримує учасників бойових дій, — у нього також стріляли.

На Катю Гандзюк 31 липня напала група невідомих чоловіків. Вони облили дівчину концентрованою сірчаною кислотою. Кислота потрапила на руку й спину, частково на обличчя, загалом опіки покрили близько 38% шкіри. Катя Гандзюк пережила 13 операцій в опіковому відділенні Київської лікарні, останню лікарі зробили за кілька днів до того, як вона померла. Після операції у Каті відірвався тромб.

Ким же була Катя Гандзюк? Громадською активісткою, депутаткою обласної ради Херсона, керуючою справами виконкому Херсонської міської ради, радницею міського голови, співзасновницею Агенції громадянської журналістики «МОСТ», помічницею з питань правового захисту управління верховного комісара ООН у справах біженців у Херсонській області.

Її смерть, як і скоєний перед цим напад, стали відомими тому, що обурили українське суспільство своєю жорстокістю та неспроможністю влади знайти і покарати винуватців. Адже очевидним для всіх є те, що напад на Гандзюк замовив хтось із херсонської місцевої влади.

Як і в більшості таких випадків, коли українські громадські активісти беруть на себе роль МВС (Міністерства внутрішніх справ), розслідуванням справи нападу на Гандзюк зайнялися активні журналісти та небайдужі громадські діячі. Вони організували групу «Хто замовив Катю Гандзюк?», яка слідувала за тим, як влада розслідує напад на жінку, та паралельно вели своє слідство.

Що ж зробили внутрішні органи безпеки України? Як стверджують журналісти, вони затримали кількох цапів-відбувайлів, яким видали підозру у скоєнні злочину, замість того, щоб назвати реальних замовників та виконавців замаху. Так, 3 серпня поліція затримала підозрюваного Миколу Новікова, який, як виявилось пізніше, не міг скоїти цього злочину, бо має залізне алібі. Новіков чотири дні перед нападом, а також у день нападу перебував за 100 кілометрів від місця злочину на березі моря. За цими доказами пізніше у серпні його звільнили, а затримали ще трьох підозрюваних, екс-бійців УДА (Української добровольчої армії), колишніх учасників АТО: В'ячеслава Вишневського, Володимира Васяновича і Віктора Горбунова. Їх відпустили під домашній арешт. Влада в особі генпрокурора Юрія Луценка ймовірно організатором замаху на Гандзюк називає Сергія Торбіна, який зараз перебуває під вартою. Також під арештом перебуває Микита Грабчук, його вважають безпосереднім виконавцем злочину, який вилив на Катю літр концентрованої сірчаної кислоти.

Кримінальну справу з цим фактом спершу зареєстрували за статтею «хуліганство», потім перекваліфікували на «тяжкі тілесні ушкодження з метою залякування», а після смерті постраждалої — на «вбивство».

Організатори спільноти «Хто замовив Катю Гандзюк?» вказали на слід депутата від Блоку

Петра Порошенка Миколи Паламарчука, якого медіа називають «смотрящим (на злочинському жаргоні цей вираз означає кримінальний авторитет, відповідальний за ситуацію на окремих територіях — прим. авт.) президента Порошенка» в Херсонській області. Про п'ятьох затриманих поліцією нападників на Гандзюк активісти кажуть, що це тільки виконавці. Натомість заявляють: «Ми знаємо хто, коли і скільки їм заплатив. Ми знаємо увесь ланцюг від виконавців, організаторів, посередників до замовників. Ми знаємо за що саме її вбили. У МВС та ГПУ (Генеральна прокуратура України) все теж знають. Знають майже три місяці і нічого не роблять».

ХТО ЗАМОВИВ
КАТЮ ГАНДЗЮК?

Джерело: сторінка у Фейсбук
«Хто замовив Катю Гандзюк?»

Що ж в діях Каті Гандзюк могло спровокувати напад? Вона була дуже активною борчинєю з корупцією в Херсоні та Херсонській області, звинуватила в корупції начальника Управління захисту економіки Нацполіції в Херсонській області Артема Антошука. Також жінка протистояла проросійським політичним організаціям на Херсонщині.

«Українська правда» пише: «Навесні 2018 року активістка опублікувала перелік з понад 200 осіб, які за останні чотири роки отримали дозволи на травматичну та газову зброю нібито як журналісти. (...) 28 липня вона опублікувала інформацію, що в Херсоні створювали проросійські органи самоврядування, однак правоохоронці абсолютно ігнорували цей факт».

За словами Гандзюк, саме від правоохоронців вона отримувала погрози і попередження. Сергій Нікітенко, чоловік Гандзюк, додає, що у його жінки був конфлікт із Державною службою України з безпеки на транспорті.

Коли ж будуть покарані справжні злочинці? Це питання, серед інших, ставила у своєму відеозверненні з лікарні Катя Гандзюк. На записі видно, як вона лежить на лікарняному ліжку, вся у бинтах.

«Хто замовив всіх цих людей? Хто покриває замовників? Чому така кількість розслідувань саботується? Чому ми маємо терпіти, поки найактивніших з нас вбивають та калічать? Чому ми заохочуємо людей до громадської діяльності, але не можемо їх захистити? Біда в тому, що всі ці питання стали риторичними», — говорила Катя. ■

Галія КОЗАК

ПУЛЬС
УКРАЇНИ

Американський штат Вірджинія визнав Голодомор 1932-1933 років геноцидом українського народу і став 18-м штатом, який приєднався до вшанування 85-х роковин трагедії. «Радянський лідер Йосип Сталін і його тоталітарний режим вчинили акт геноциду шляхом штучного створення голоду через вилучення землі, зерна і тварин в українського народу», — йдеться у прокламації, виданій губернатором штату Ральфом Нортамом. Нагадаємо, 4 жовтня Сенат США визнав Голодомор геноцидом українського народу. 10 жовтня американський штат Юта офіційно визнав Голодомор геноцидом і оголосив 24 листопада Днем пам'яті жертв цієї трагедії. На сьогодні Голодомор визнали геноцидом у 18 штатах. Окрім того, в червні губернатор штату Іллінойс проголосив 2018-й роком пам'яті жертв Голодомору.

У Херсоні 7 листопада поховали вбиту громадську діячку Катерину Гандзюк. У зв'язку з великою кількістю людей, які приїхали попрощатися з нею, церемонію прощання в Палаці молоді і студентів було призначено на годину раніше. Водночас активісти не допустили до палацу, де відбувалося прощання, голову Херсонської облдержадміністрації Андрія Гордєєва. Вони пояснили, що такою є воля рідних та близьких К. Гандзюк, оскільки голова ОДА є представником тієї влади, яка вчинила над нею розправу, і за три місяці після замаху не сприяв у встановленні винних. Труну з тілом К. Гандзюк виносили під пісню «Плине кача». Поховали К. Гандзюк на міському кладовищі поруч з Алеєю героїв — у секторі, призначеному для поховань учасників АТО.

Генеральний прокурор Юрій Луценко через резонанс нападу на Катерину Гандзюк подав заяву президенту Петрові Порошенку про відставку. Відповідно до чинного законодавства, заяву генерального прокурора на звільнення повинен розглянути президент, а після затвердження ще має погодити ВР. Водночас проти голови ГПУ порушені два дисциплінарні провадження, тому його не можуть звільнити з посади, поки їх не закриють. Перше провадження за скаргою Микхеїла Саакашвілі на звинувачення генпрокурора у злочинній співпраці з олігархом-утікачем Курченком, а друге — порушення презумпції невинуватості генеральним прокурором через його «викривальні» дописи у соцмережах, в яких він вказував прізвище, ім'я, по батькові підозрюваних. Нагадаємо, 6 листопада, виступаючи у парламенті з доповіддю про перебіг розслідування вбивства активістки К. Гандзюк, Ю. Луценко заявив, що подаватиме заяву про відставку. Згодом представники Блоку Петра Порошенка заявили, що коаліція не підтримає відставку. Президент не прийняв відставку генпрокурора Юрія Луценка.

У Коломиї невідомі у ніч з 4 на 5 листопада пошкодили оновлені і нещодавно освячені пам'ятні хрести на колишньому військовому польському цвинтарі. Вандали потрошили частину пам'ятних хрестів на польських могилах, а також повиймали інші бетонні хрести із землі. Цвинтар почала відновлювати нещодавно польська громада Коломиї. Люди оновили хрести на знак шани до загиблих під Коломиєю у 1918-1919 роках польських військових. Хрести освятили два тижні раніше. Мешканці Коломиї обурені таким вчинком невідомих і вважають наругу на кладовищі провокацією. Поліція кваліфікувала такі дії як хуліганство, вчинене із грубим порушенням громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом.

З 8 листопада в Україні починається фінальний етап введення квот для пісень українською мовою в ефірі радіостанцій. З цього часу частка пісень українською мовою на радіо повинна становити 35%, а не 30%, як раніше. Квота повинна зберігатися протягом доби і в часових проміжках з 07:00 до 14:00 і з 15:00 до 22:00. Частка передач державною мовою має становити не менш ніж 60%. Мова іде про новини, аналітику та розважальні програми. Закон про квоту для української мови на радіо було затверджено влітку 2016 р. Закон передбачає, що радіоорганізації зобов'язані забезпечити частку пісень державною мовою не менш ніж 35% від загального часу звучання пісень упродовж доби. Квота вводиться поступово: протягом першого року після набуття чинності закону квота повинна становити 25%, другого року — 30%, починаючи з третього року — 35%. Також передбачено, що не менш ніж 60% добового обсягу ведення передач (новини, ранкові програми) повинні здійснюватися українською мовою. Ця квота також вводиться поступово: 50% в перший рік дії закону, 55% — у другий рік, а починаючи з третього — 60%.

За pravda.com.ua підготувала **ав**

Перемишль догори дригом

Рефлексія після самоврядних виборів мера міста та депутатів міської ради

Бездушна арифметика

Виборчий марафон в Перемишлі розпочався з несподіваної інформації про проблеми з реєстрацією виборчих списків «Права і справедливість» (ПіС) до ради міста в двох округах. Партія не збрала достатньої кількості підписів, тому втратила можливість балотуватися у двох районах міста. Виявилось, що це — перший крок до поразки ПіС на території, яка досі вважалася його бастіоном. Цю помилку використали кандидати зі списків союзу Кукіз'15, ідеологічна база яких апелює до подібного електорату. Унаслідок цього ПіС здобув лише 4 мандати в раді міста. Переможцями виборів вважаються кандидати від Кукіз'15, які отримали 6 мандатів, а також кандидати від Громадянської коаліції (ГК) — так само 6 мандатів. Друге місце зайняли ПіС та «Regia Civitas» (товариство, засноване дотеперішнім мером міста Робертом Хомяу, співпрацює з ПіС) — кожне по 4 мандати. Останнім у списку опинився Союз лівих демократів з 3 мандатами в раді.

Так само розподіл мандатів доказує, що жодна партія не може самостійно керувати містом, необхідні будуть союзи та коаліції. Слід зазначити, що в цих виборах українське середовище Перемишля вирішило не подавати жодного кандидата. У минулому українці мали своїх представників в раді міста, балотувалися вони переважно зі списків «Громадянської платформи», а їхня діяльність була особливо важливою, серед іншого, для повернення будинку Народного дому. Зараз, в умовах посилення пропаганди меншовартості щодо нацменшини, українці Перемишля не почувалися спроможними долучитися до виборів. Місцеві члени ОУП не підтримали також жодної політичної сили, беручи до уваги всі складнощі відносин між поляками та нацменшинами останнім часом, і вирішили, що намагатимуться будувати нові стосунки з людьми, які переможуть та стануть новою владою міста.

Чорний кінь ставки

З огляду на розмір Перемишля, тут досі не проводили опитувань щодо виборчих переваг мешканців. Тому на початку кампанії, на думку багатьох перемишлян, фаворитом в баталії на посаду мера міста мав бути (за підтримкою ПіС і тодішнього очільника Роберта Хоми) заступник Хоми Януш Гамришак. Його конкурентами були Войцех Блахович (ГК) та депутат Сейму РП Войцех Бакун (Кукіз'15) — як виявилось — чорний кінь цієї ставки. Вже у першому турі він зібрав майже 10 тис. голосів, згодом друге місце зайняв Януш Гамришак (ПіС) з неповними 6,5 тис., перемагаючи Войцеха Блаховича лише 300 голосами.

Кампанія молодого кандидата від Кукіз'15 була надзвичайно активною, використовувала сучасні інформаційні засоби для контакту з виборцями. У міському просторі обличчя Войцеха Бакуна було всюди. Своєю молодістю та свіжістю він затьмарив кандидата від партії влади, який, до речі, мав ускладнене вдвічі завдання — відповідати за гнів на правління уряду ПіС і за розчарування в управлінні містом на локальному рівні. За результатами другого туру кандидат Кукіз'15 отримав

аж 75% голосів, на відміну від провладного кандидата, який отримав ще менше голосів, ніж у першому турі.

Початок чи кінець тренду?

На перший погляд, місто над Сяном відповідає загальнопольській тенденції спротиву ПіС та потребам змін. Проте ідея напрямку цих змін радикально відрізняється. Суспільство найбільших міст Польщі схилиється до ліберальних цінностей: захисту верховенства права та громадянської рівності. Щоправда, відносно високі результати ГК в Перемишлі (до речі, при жакливо малій залученості до кампанії) доводять, що ці цінності є також важливими для багатьох перемишлян. Тому остаточна перемога консерваторів видається складовою відступу ГК від активної кампанії в Перемишлі та мобілізації українофобної риторики радикального середовища.

Беручи до уваги, що виборчий комітет колишнього рок-співака у всій Польщі здобув тепер менше голосів, ніж в останніх виборах, виникає питання: чи перемиське захоплення «Кукізами» — це перша ластівка небезпечного тренду, який може охопити всю Польщу після ПіСу, чи навпаки — останній жайворонок моди на людей «антисистеми», яка вже проминає?

Де українці? Сидять у шафі!

Після кампанії лишилося відчуття, що кандидати на мери міста публічно уникали теми українців як вогню. Ніби той, хто тільки висловиться про них прихильно, зразу буде приречений на поразку. Українська приналежність до суспільства, яке буде багатокультурне обличчя міста, та їхня громадська повноцінність замовчувалися. У дискусії про культурну спадщину Перемишля з'являлася (наприкінці) тема євреїв, але тому, що їх у місті фізично немає. Зі свого боку українці (яких не так багато, як ними лякають) у свідомості більшості є тими, хто відбирає польське державне майно та загрожує своєю національною експансією. Саме тому більшість суспільства не хоче вірити, що пікулицька

процесія — це не марш бандерівців. Здається, саме до такого мислення апелював очільник ПіС Ярослав Качинський під час свого візиту над Сяном, коли говорив про гарантію приналежності Перемишля до Польщі. Це мало допомогти в перемозі Гамришаку, але спрацювало навпаки.

Розпалювання антиукраїнської істерії

Хоча в офіційних висловлюваннях кандидатів теми нацменшини не існувало, антиукраїнські повідомлення в Інтернеті, спрямовані до податливої на них групи, були дуже поширені. Важко оцінити, яка частина відданих на кандидатів від Кукіз'15 голосів — це голоси свідомо антиукраїнські. Зате з певністю можна підрахувати приблизно тисячі голосів, відданих за двох міських депутатів, дотеперішня діяльність яких грає на псевдопатріотичних темах та підсилює ненависть супроти українців-бандерівців в стилі російської пропаганди (ширше про це писав на сторінках «НС» м. ін. ред. Богдан Гук: «НС» № 3, 2015.01.18).

Саме в радикальному середовищі розгорілася дискусія про нібито українське походження обох кандидатів у мери міста. В соцмережах почали з'являтися взаємні питання: чиє прізвище більш українське — Бакун чи Гамришак? Причому українські кононотатії навіть не потребували додаткового коментаря — вони в очевидний спосіб мали дискваліфікувати кандидата. Один із новообраних депутатів від Кукіз'15 навіть розмістив на своєму акаунті в мережі Facebook фотографії шкільних свідоцтв дітей Войцеха Бакуна як доказ того, що вони не є учнями української школи. Пов'язування кандидата з українським середовищем вважалося найгіршим проявом брудної кампанії. У свою чергу, стару владу дискредитували також через українофільські закиди. Риторична фігура «пісовські бандерофіли», вже добре відома місцевим українцям, постійно використовувалася у віртуальних дискусіях.

В Інтернеті з'являлися також зображення зі спалюваним українським прапором на червоно-чорному фоні з перекресленими емблемами УПА та ПіС (!) та підписами: «Мер Бакун є гарантом Польщі в Перемишлі» та «Зупини ПіС — партію національної зради!».

Водночас сам Бакун про українців нічого не говорив. Під час одного зі своїх відео-чатів у відповідь на питання про співпрацю з нацменшиною, поставлене одним із українських активістів, він відповів, що дотеперішня влада мала з цим багато проблем, із різних причин (хоч подробиць він не знає), але сам Бакун тепер готовий сісти та поговорити на цю тему.

Ой скажи мені, любиш ти, чи ні?

Те, що ПіС програв останні вибори в Перемишлі — з чого неприховано радіє середовище «Громадянської платформи», — не означає, що це їхня остаточна поразка. Зв'язки партії влади з радикальними патріотичними середовищами досить сильні, і ми не знаємо напевне, де закінчується любов, а де починається холодний розрахунок, особливо з огляду на те, що інформації про міські союзи та коаліції ще не оприлюднили. Зі слів очільника ПіСу Ярослава Качинського, які прозвучали під час його візиту в Перемишлі, можна зробити сумний висновок, що владі не залежить на зміні суспільної думки в цьому місті. Хоча переляканими та розсвареними людьми керувати не так легко, як могло би здатися.

З іншого боку, новообраний мер Перемишля в українських медіа описується так, як виглядає на виборчому плакаті. Важко знайти хоч слово про його неприхильний до українців бекстейдж (з англ. дослівно «за кулісами»). Сайт leopolis.news ще під час виборчої кампанії опублікував інтерв'ю з Войцехом Бакуном, у якому кандидат сказав: Перемишль завжди був багатокультурним містом, і ми хотіли б підтримувати цю репутацію. Маємо в місті велику українську громаду, крім того, Перемишль економічно завжди був дуже тісно пов'язаний з Україною. Йдеться передусім про торгівлю, хоча все частіше українці вибирають інші пункти призначення. Я хотів би, щоб ми працювали разом, щоб Перемишль був осередком діалогу між нашими країнами.

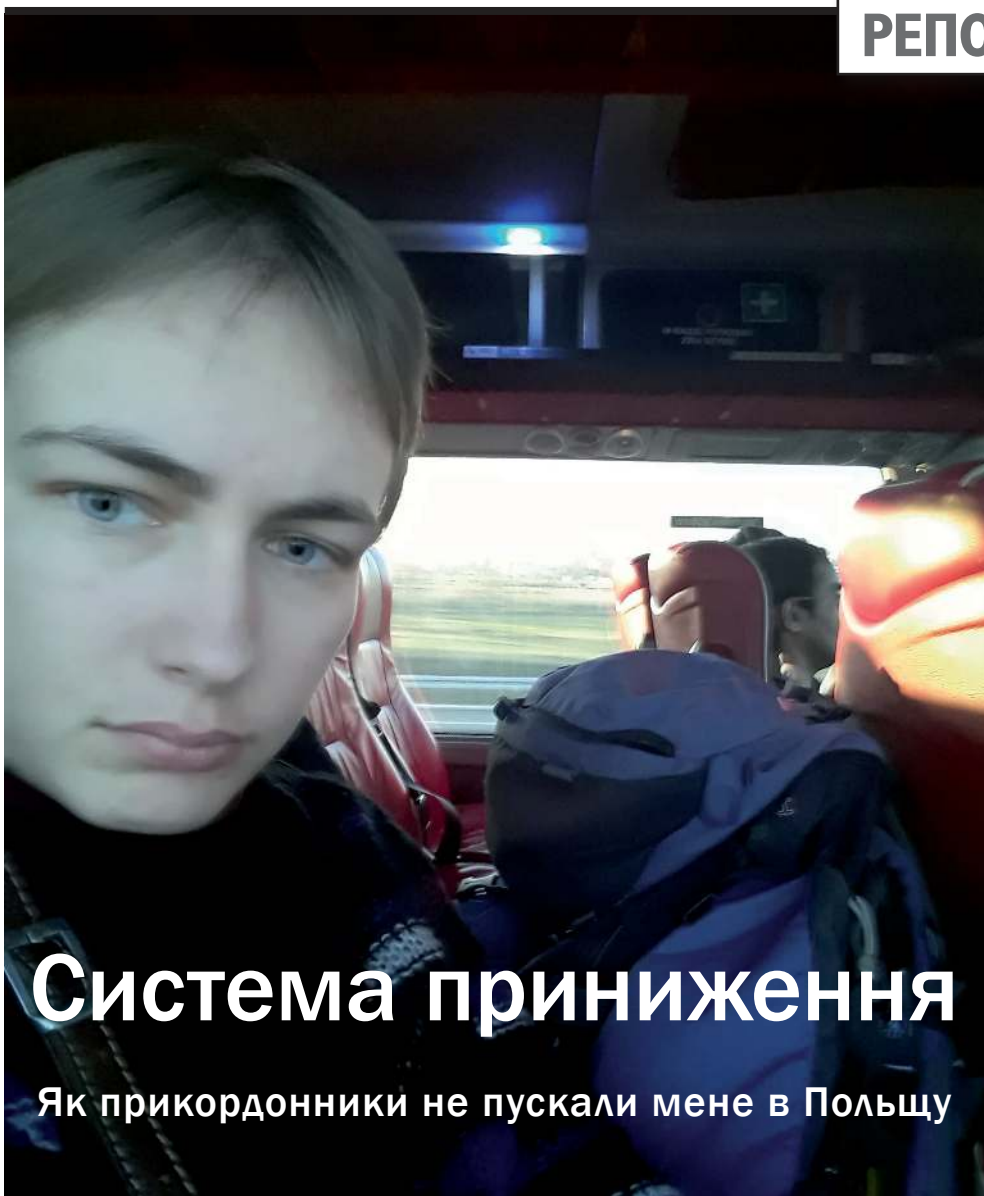
Хоч звучить це прекрасно, по цей бік кордону під час кампанії таких слів ніхто не відчув. Особливо засмучує те, що серед політиків панує переконання, що в Перемишлі лише використовуючи національну риторику та гру на негативних, приземлених емоціях, можна перемогти у виборах, навіть якщо не всі мешканці міста є українофобами. Частина місцевих політиків не відчуває відповідальності за свої слова та за те, що вони великою мірою керують суспільними настроями. А ті слова, у свою чергу, іноді стають вішуннями, що самі здійснюються.

За словами багатолітнього директора української школи в Перемишлі п. Юліана Бака, великим щастям Перемишля є те, що це місто — історично-архітектурний пам'ятник. А водночас велика біда полягає в тому, що це також місто-пам'ятник архаїчного способу мислення та застарілих поглядів.

Самоврядні вибори 2018 року показують, що, хоч суспільство вибрало нові політичні постаті, немає певності, чи наступні зміни вирішать найбільші проблеми міста та створять у Перемишлі нову якість мислення, бажання згоди та успішної співпраці. ■

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА

РЕПОРТАЖ

Система приниження

Як прикордонники не пускали мене в Польщу

Напевно, більшість українців, які побували у Польщі, можуть позмагатися між собою в тому, у кого був гірший досвід на українсько-польському кордоні. Це дуже неприємна процедура, яку всі знають: треба просто пройти. А задля цього – місяці збирання паперів, бігання по різних установах, години черг на кордоні, нервування та стрес, хамське ставлення польських прикордонників, і насамкінець – перспектива заборони в'їзду, штрафу чи депортації. Усе це змушує людину з українським паспортом відчувати себе меншовартісною.

Українсько-польський кордон – це система, націлена на приниження людини. Забюрократизованість дозволу в'їзду до Шенгенської зони дає польським прикордонникам владу, якою ті вже роками зловживають. Відсутність при перетині кордону якого-небудь папірця, необхідного для того, щоби громадянину України увійти на польську територію, дає підстави прикордонникам та прикордонникам поводитися з людьми зверхньо та грубіянно наліво та направо.

У понеділок 4 листопада, коли я поверталася після довгих вихідних на роботу, мене розвернули на українсько-польському кордоні через відсутність доказу медичного страхування.

Без папірця ти не людина

Будь-хто з українців скаже вам, що на кордоні майже ніколи не перевіряють, чи є у тебе на руках страховий поліс, який ти купив за 1000 грн. (150 польських злотих), щоб отримати піврічну візу. Я багато разів перетинала кордон, але цього разу цей документ став для мене джерелом великих проблем.

У неділю 4 листопада я домовилася про попутний транспорт зі Львова до Варшави з водієм-українцем із сайту «Блаблакар».

У дорогу ми вирушили о 19 годині в неділю. Крім водія-українця, зі мною їхали ще один українець та громадянин Польщі, як пізніше виявилось, – журналіст Кшиштоф Бочек.

Реальність перевищила всі наші очікування. Приїхавши о 21:00 до Грушева, ми побачили, що черга на в'їзд до пропускнуго пункту починається ще у самому селі! Єдине щастя полягало в тому, що машина, якою я їхала, була

комфортною, теплою, і можна було трохи поспати. О 6 ранку ми під'їхали до українського контролю, який пройшли досить швидко. І слушно: адже ми не мали з собою жодних заборонених речовин, продуктів чи контрабанди, ми просто поверталися до Польщі кожен на свою роботу.

Стоячи серед машин і чекаючи своєї черги на польському пункті контролю, ми приготували паспорти на перевірку. Вже почало виднітися, польські прикордонники, здавалося, не були абсолютно збентежені кількістю людей, які чекають на в'їзд до пункту перетину кордону. У ситуації підвищеного напливу людей, поляки не збільшили кількості працівників на зміні, не прискорили процедуру перевірки кожного автомобіля, більш того – вони сповільнили процес, прискіпуючись до кожного та створюючи штучні проблеми. До цього додається загальне роздратування, втома та вичерпане терпіння як водіїв, пасажирів, так і працівників на кордоні.

Відомо, що на кордоні найгірше ведеться той, хто їде на роботу з візою: їх вважають найпідлішими, найнебезпечнішими, їм треба мати з собою найбільше документів, щоб довести своє право в'їхати на територію Польщі. Тому прикордонники їх і найбільше «шманують» (перевіряють – слангове). Студентам, туристам, власниками посвідок тимчасового перебування чи карт поляка набагато легше.

До нас підійшла прикордонниця Тереса Петрина (Teresa Pietryna). Її ім'я я ідентифікувала вже пізніше. З першого погляду ми всі четверо відчули: прикордонниця було налаштована на проблеми ще до того, як встигла сказати «Dzień dobry, poproszę dokument».

Зустріч із Тересою Петриною

Пані Петрина взяла паспорт у водія та Кшиштофа, якому кинула роздратовано і злісно: «Ви заголосно позіхаєте!», на що той сказав: «Нічого не можу вдіяти, п'ята ранку», а прикордонниця відповіла щось на кшталт того, що вона «на роботі і це для неї заразно». Як тільки пані Тереса побачила мою робочу візу, вона грубо наказала показати «дозвіл на роботу від воєводи». На це я почала пояснювати, що мені він не потрібен, бо я маю польський диплом магістра (при закінченні польського навчального закладу на стаціонарній формі навчання дозволу на роботу закон не вимагає – *ред.*), проте прикордонниця сказала, що її це не хвилює. Я показала їй своє запрошення на роботу, Петрина помахала папірцем так, наче він не мав ніякого значення, і спитала, чи я маю страхування.

Я спробувала ще раз пояснити, що ні, тому що працюю за трудовою угодою, сплачую податки і внески до NFZ (Narodowy Fundusz Zdrowia – польський Національний фонд охорони здоров'я). Прикордонниця попросила мене надати трудовий договір. В мене з собою його не було. Тоді вона почала вимагати документ, який би свідчив про те, що я застрахована. Я повторювала, що сплачую внески і що вона це може перевірити у себе в системі. У якийсь момент вона подивилася на мене і відійшла з нашими паспортами до своєї кабінки. Я залишилася сидіти в машині в непевності, не знаючи, чи треба буде мені зараз збирати свої манатки і йти невідомо куди. При цьому на плечі мені враз важко лягла невиспаність, світанковий холод і перспектива того, що ця машина зараз покине мене тут саму.

Пані Петрина вийшла із кабінки без паспортів, що вже було поганим знаком, і я вмиль все зрозуміла.

Вона постукала у вікно при моєму сидінні і ми ще раз пройшли для питань і відповідей про страхування. Для пані Петрини мусить бути документ. Немає документа? Немає страхування, отже, мені не можна в'їхати до Польщі.

Тоді пані Петрина сповістила мене, що я маю два варіанти виходу з цієї ситуації: або вона мені на місці вліплює заборону в'їзду до Польщі, або на мене чекає водій із рештою групи і я «переходжу на іншу лінію» (тобто йду до керівника зміни). Прикордонниця запевнилася, що на «другій лінії» вищі за рангом службовці мають доступ до програм, у якій можна перевірити, чи маю я договір з NFZ. Я обрала другий варіант після того, як решта моєї компанії погодилася почекати.

Зустріч із Рафалом Костшицьким

Щойно Тереса Петрина передала мій паспорт із запрошенням керівнику зміни Рафалу Костшицькому, той наказав мені забрати всі свої речі і йти за ним. Я спитала, що відбувається, на що той відповів, що мені зараз видадуть візову в'їзду до Польщі. «Але ж ваша колега сказала, що ви можете перевірити, чи я застрахована». На це пан Костшицький сказав, що його колега, мабуть, помилилася, і такої можливості він не має. Тут в мене опустилися руки і я зрозуміла, що мені все-таки доведеться повернутися на українську сторону.

«Як тоді я зможу в'їхати до Польщі? Мій трудовий договір у Варшаві», – запитала я безрадно.

«У селі при найближчій заправці цілодобово продають страхові поліси. Ви можете просто зараз купити собі страхування, дійсне хоча б протягом сьогоднішнього дня, і таким чином відразу в'їхати до Польщі».

Він говорив про це так легко, наче це була не 5 ранку з мінусовою температурою, а найближчий населений пункт не був за 4 км звідси. Його слова звучали, ніби знушання. Перед тим, як повністю здатися, я спробувала востаннє закликати його до звичайної людської гуманності, аргументуючи це тим, що раніше у мене не виникало проблем на кордоні через відсутність доказу страхування.

Як горохом об стіну. «Takie są reguły, ja nic na to pani nie poradzę», – безтурботно знизав плечима прикордонник, наче закоренілий бюрократ.

Тож мене з рюкзаком і валізою перевели до будинку, де я мала пройти процедуру заборони в'їзду до Польщі, яка включала відкриття проти мене справи, допит, отримання рішення, підписання документів і закриття справи з негайним виконанням рішення, тобто поверненням мене на українську територію. І все це – за одну годину.

Не можу сказати, що пан Костшицький поведівся зі мною так само по-хамськи, як і пані Петрина, та, я впевнена, він виправився після того, як я показала йому своє журналістське посвідчення; допомогло також те, що я без акценту розмовляла польською мовою та знала свої базові права.

Повернутися так просто я не могла, оскільки на прикордонному пропуску Грушів-Будомеж немає пішохідного переходу, а в сторону України автомобільних черг не було взагалі – ніхто не їхав, справжня пустеля. Лише після години стовбичення на холоді, близько сьомої ранку на кордон під'їхав місцевий українець, який люб'язно вивіз мене в Грушів.

Страхування – квиток у Польщу

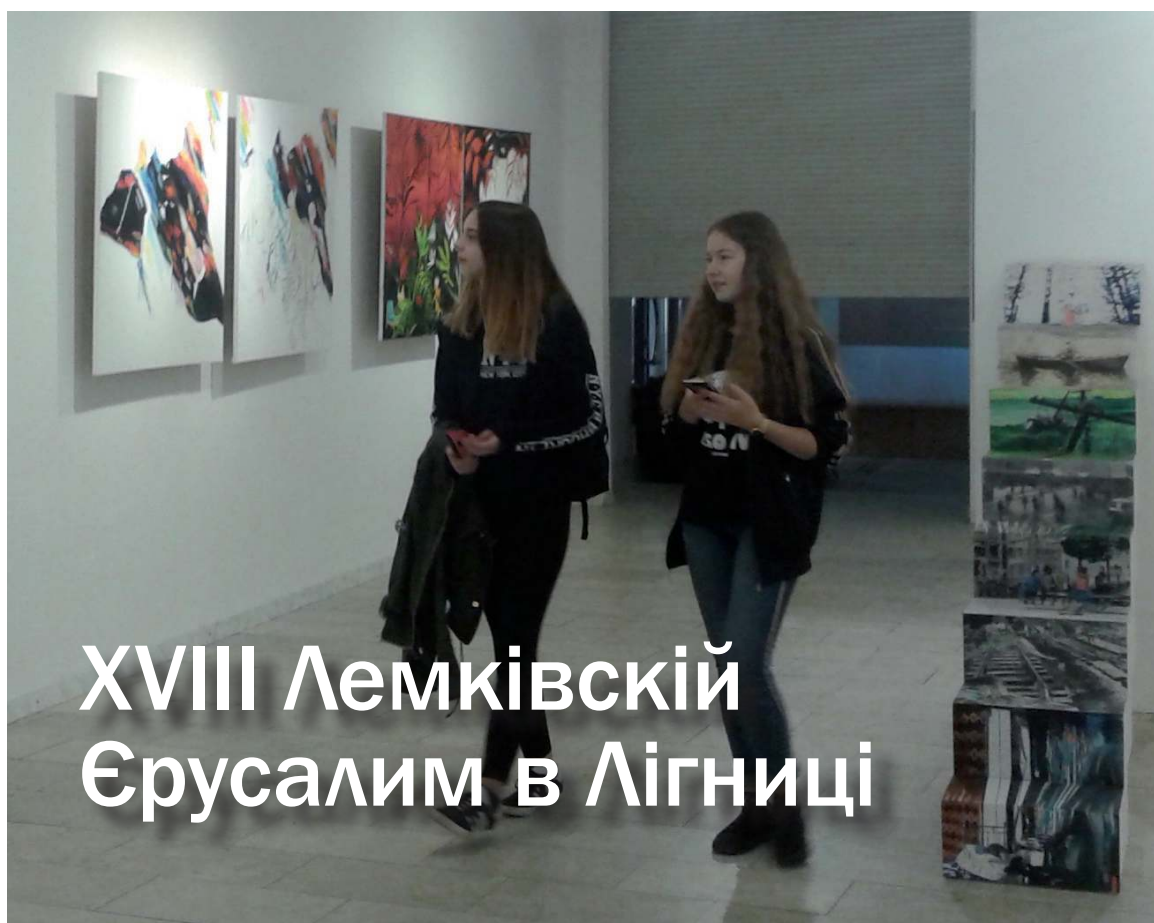
Там у будці з цілодобовим обмінником валют та страховою фірмою я купила страховий поліс на 30 днів (бо тільки на таку мінімальну кількість днів його можна було придбати, а не на один, як пропонував прикордонник Костшицький). Коштувало це 140 грн (приблизно 20 польських злотих). І я пішла із своїм 60-літровим рюкзаком та великою валізою три кілометри пішки знову до кордону. Спочатку я дійшла до початку черги автомобілів і вже там почала шукати людину, яка б мене підвезла. Водій десь 20-го автомобіля, у бокові двері якого я постукала, люб'язно згодився мене підвезти, та їхав він до Кракова. Я вирішила не втрачати цей шанс. Мій новий водій виявився дуже цікавим співрозмовником і захопливою особистістю, стояти ще понад годину в черзі до кордону та їхати 4 наступні години до Кракова було досить цікаво.

Може, саме через те, що він сам був чарівним, а може, через те, що мав польський паспорт і був чарівний, польський прикордонник, який заступив замість пані Петрини на денну зміну о 7 ранку, не спитав мене ані про запрошення, ані про трудову угоду, ані куди я їду, ані де я працюю, ані чи є в мене страхування. Моє потом зареєстроване страхування виявилось нікому не потрібне. Тільки коли мій водій із прикордонником вже собі балакали через віконечко будки, прикордонник спитав його (не мене!), чому в моєму паспорті печатка за сьогоднішній перекреслена. Водій щось сказав про те, що його колега до мене причепилася – і все, я отримала свою печатку дозволу в'їзду в Польщу.

Далі на мене чекали ще дев'ять довгих годин подорожі до Варшави автобусом із Кракова, і вдома я була о дев'ятій вечора. Тобто загалом – 30 годин подорожі, 600 кілометрів від мого міста до Варшави. ■

Катерина СЕМЧУК

Фото з архіву авторки статті

XVIII Лемківській Єрусалим в Лігниці

Від 11 до 21 жовтня в лігницькій Галерії штуки можна було обзерати виставу XVIII Лемківській Єрусалим «ПеклоНебо». Проект тот, як вшитки знаме, є авторством Обєднання лемків, што року вказуваний є з іншом темом в різних містах Польщі.

В тим році темом било небо і пекло. Хоц ниhto з нас не видів ани пекла, ани неба, кожен з нас не раз в своїм житю односився в своїх думках і словах до неба і пекла. Од віків небо і пекло все родило в серцях люди мрію, штоб там попасти — як до неба, і страх, штоб там ніколи не попасти — як до пекла. В нашій історії все так било, хоц і деяки повідали, што находили пекло або небо ціж на землі. В горах перед вигнаньом подібно билі таки баби, што могли чорта з пекла випровадити. І як парубок з такою ся оженив, то на 100% повірив в пекло юж на наступний ден по слюбі. Але то билі інши часи. Дяку-

вати, гнеска юж не є таких баб і дівок.

А тоти люде, яки нашлі небо на землі, то за барз нікому про то не повідали, штоб ніхто ім го не вкрав. Хоц, коли почуєме, што повідали люде, котрих вигнано в 1947 році, то зрозумієме, што там лішили своє земске небо. А на заході не єден ден ім припоминав, што ціж є земске пекло створене не през чортів, лем злих люди.

Небо і пекло на XVIII Лемківській Єрусалимі є міцно повязане з працями-образами нашого покійного, відомого лемківського маляря Юрія Новосільського. На його працях барз часто видіме небо. Воно є вкрите, а може символічні вказане в синім кольорі, котрий так часто є головний, або не запертий іншими кольорами.

Небо і пекло для митців є барз особисте і то видно власне на образах XVIII Лемківського Єрусалима. Там є добро і зло, правда і брехня, краса і брідота, тепло і зимно, історія і гнесьні часи... Але і їх думки, яки часто досягають неба і пекла, ідучи през житя з артистом, де є сакрум і профанум. Кожний з них інакше смотритися на своє небо і пекло. Наприклад, Йоанна Земанек видит пекло в ружовій барві, бо ей пекло є жіноче, а кольор жіночий — то рожевий. А Пйотр Богатка видит дорогу до неба і пекла, як сходи, на котрих є терпіня, яке єдних тягне в дів до пекла бо творят терпіня, а інши ідуть до неба, бо в терпіню однаходят віру в Бога.

Так што вистава є барз різноманітна і богата. В кождим будит особисті емоції і вражіння, длятого треба самому ей обзерати, штоб повпні ей зрозуміти і відчути. А праці свої на ній вказуют: Юрій Новосільський, Анджей Шевчик, Гжегож Штвєртня, Йоанна Земанек, Наталія Гладик, Малгожата Мацьковьяк, Матеуш Будзинський, Аркадіуш Андрейков, Пйотр Богатка, Олексій Хорошко.

На виставі представлено праці з засобів: Міської галерії мистецтва в Лодзі, Галерії Стармах, Фундації св. Володимира Хрестителя Київської Руси.

Проект «Лемківській Єрусалим» може не є найвєкшим проектом ОЛ, але, напевно, має в собі двері, яки отвєрають Лемковину для гнесьного світа артистичного Польщі і не лем. ОЛ не хє вказувати наш лемківській світ як мертвий скансен, і, напевно, проект «Лемківській Єрусалим» є того живим прикладом. На конец слова з альбума о виставі, котри отвєрають XVIII Лемківській Єрусалим.

*Долов в пеклі
люде варят, квасят капусту
і родят діти
повідаят: до фраса-м сярааний
або: пекельний бив мій вчєрашний ден
радят: мушу дістатися горі з того
пекла*

Анджей Бурса

Так, што коли хєте видіти пекло і небо очами артистів — малярів, муsite видіти ціж XVIII Лемківській Єрусалим. Там сут одповіди, чом ся боїме пекла і чом тужиме за небом, коли наше житя ся кінчит ту на землі. Хоц вшитки знаме, же до кінця не хєме знати тоти відповіди, бо лекше нам вірити, што ми в силі збудувати ту на землі небо. І така віра є в людях од віків і думам, што все буде вона жити в нас, як і в наступних поколіннях. ■

Што гнеска вчат про нас, лемків, в школах

Два роки тому в Польщі прошла велька реформа шкільництва. Зліквідувано гімназії, покликано 8-класови початкови школи та ціж 4-літні ліцеї. Реформа ціж впровадила нову підставу прогамову, в якій, між іншим, звєкшено кількіст годин з історії. Видавництва почали видавати нові підручники, в котрих їх автори хтілі представити нову реформу.

Фото сторінки з підручника історії.
Знімок Олександра Маслея

Ту, як вчитель в школі, я вибєрав видавництво і його підручник, на якому має працювати дзецко в 7 класі.

Все медже вчителями історії видавництво ВСіП (Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne) мало добру позицію. Хоц деякі вважають, што є за дуже там інформації для гнесьного учня, для якого книжка — то юж не за дуже криниця інформації напроти багатства Інтернету. Але я особисто люблю, а може любив то видавництво, бо гнеска кус мам інший погляд. А то змінився там преказ про нас, лемків.

А як ви думате, читаче «Нашого слова», — то дайте знати. І ту апелюю до лемків, і не лем, бо ми вшитки єдно. А деяки, на жаль, хцуть, штоб ми не билі єдно, думаючи, што лемків вигнано — висєлено в 1947 році «przez romyłkę». А то не біла помилка, лем свідоме діянє, штоб Лемковина стала польском земльом, а не земльом, де жила і біла вікова традиція Київської Руси — України. На жаль, деяким лемкам і організаціям залежит, штоб на нас спозєрали інши, што ми лем кози, уці, корови паслі і так жилі віками. Шануючи тоти уці, кози, корови, ми не можеме забивати кільо люди з Лемковини вклало свій

слід для цілого нашого українського народу. Лем нашого.

Деяки свєщєники греко-католицики вважають, што треба пошанувати вшитки погляди лемків, і то добрі, лем чи мають вони свідоміст, што в теорії «волоской колонізації» правдивий лемко є лем православни. Думам, што хцуть добрі, але...

Вертаючи до того підручника для 7 класи з історії видавництва ВСіП. Його авторами є Ігор Конкольовскі, Кшиштоф Ковалєвскі, Аніта Плюмінська-Мельох. На страні 228 є мапа — карта, котра вказує населєня РП на підставі спису з 1921 року. І там в підручнику є лемки як «Łemkowie to góralska ludność zamieszkująca tereny Karpat, wyznająca prawosławie». Не думам, што мої дідове і прадідове хтілі бити так називани. І не ходит лем про віроісповіданє, бо все православне для них било ціж наше, хоц кус за барз під впливом безпеки комуністичной по II Світовій війні.

Так што самі оцінте тоту карту-мапу, і де веде нас лемківській сепаратизм. Шануйме ся і робме вшитко, штоб ми не пропалі. Я вірю, што можеме і зробіме те на славу памєті минулих поколінь і славу, де живе надія для наступних поколінь. ■

Сторінку підготував Адам ВСВЮРКА

Історія

100-ліття возз'єднання Лемківщини з Україною

Спогади про Команецьку Республіку

4 листопада ми відзначили 100-річчя з часу проголошення Команчанської (Команецької) або Східно-Лемківської Республіки. Це була перша в українській історії декларація возз'єднання Лемківщини з Україною. Держава протрималася неповних три місяці.

Поразка Австро-Угорської імперії в I Світовій війні сприяла посиленню державницьких прагнень українців. Проголошення 1 листопада 1918 року Західноукраїнської Народної Республіки також мало вплив на посилення національно-визвольної боротьби на Лемківщині. Про це, зокрема, читаємо у спогадах отця Пантелеймона Шпильки, греко-католицького пароха з Вислока-Великого, провідника Команчанської Республіки:

«Політичний переворот в Австрії, а зокрема захоплення влади українцями в сусідній Галичині вночі з 31.10. на 1.11.1918 року, застав мене в Вислоці Вижнім, де я повнив свої обов'язки як гр.-кат. самостійний сотрудник. З 3.11.1918 р. я дістав зі Львова щоденник «Діло», де була надрукована прокламація «Української Національної Ради» у Львові, що її змістом проголошено постановня Західно-Української Республіки на всіх територіях Австрії та Угорщини замешкалих українцями. Ввечері того ж дня поїхав я з тією прокламацією до о. Михайла Теслі, гр.-кат. пароха в Вислоці Нижнім. По короткій нараді ми оба покликали учителя Гриця Судомира з Вислока Нижнього та в трійку постановили, що конечно треба скликати негайно з цілого Великого Вислока зібрання визначніших громадян, яке мало відбутися в місцевій школі. На цю нараду прийшли всі радні та много громадян так, що велика шкільна зала була повна людей. На тому зібранні я зачитав згадану прокламацію і сказав присутнім, що в так важному та вирішальному моменті не можемо сидіти з заложеними руками, бути байдужими та вижидати, що далі буде, але ми всі мусимо ділом, активно прилучитися до творення нашої держави, свою сторону мусимо боронити, бо поляки також проголосили свою республіку з претенсіями на наші українські землі. Далі порадив я вислати зараз таки ввечері післанців по всіх доокочичних селах із запрошеннями, щоб кожна громада вислала своїх заступників, по одному чи по двох, на нараду, яка мала відбутися на другий день вполудне в Вислоці Нижнім у школі. Пропозицію мою прийнято. Проти неї піднісся тільки один-однісінький голос протесту, а саме повернутого із російського полону чоловіка на ім'я Панько (прізвища не пам'ятаю) з Вислока Нижнього, який заявив, що хлопці воювати не будуть, ні хлоп руський (сц. український), ні хлоп польський битися не будуть, війни і держави треба нам-буржуйам, отже ж хай вони бються».

Проголошення Команчанської Республіки

У зв'язку з тим, що в Сяноці, де розташовувалося польське військо, неможливо було заснувати повітову Українську Національну Раду, вирішили, що Українська Національна Рада Сяніцького повіту буде створена у Вислоці.

4 листопада 1918 року у залі школи у Вислоці-Нижньому зібралися подва представники сіл: Полав, Полян, Дарова, Суровиці, Нижньої і Вижньої Волі, Яселя, Чистогорба, Довжиці, Явірника, Репеді, Прибишова, Полонної, Карликова, Радошиць, Прилук, Туринська, Кальниці, Вислока та багато інших — усього близько 70 людей. До ідеї приєдналося близько 30 сіл (приблизно 18 тисяч населення). На зборах зачитали та пояснили прокламацію Української Національної Ради у Львові.

Учасники зборів заснували повітову Українську Національну Раду зосередком у Вислоці-Великому, проголосили створення «Східно-Лемківської Республіки», в українській та польській історіографії відомої також як Команчанська або Команецька, адже саме у селі Команчі знаходився головний оборонний штаб. Головою Ради обрали отця Пантелеймона Шпильку, а керівником повітового комісаріату став учитель Судомир Гриця. Усі делегати зі сіл, які приїхали на збори, увійшли до Ради.

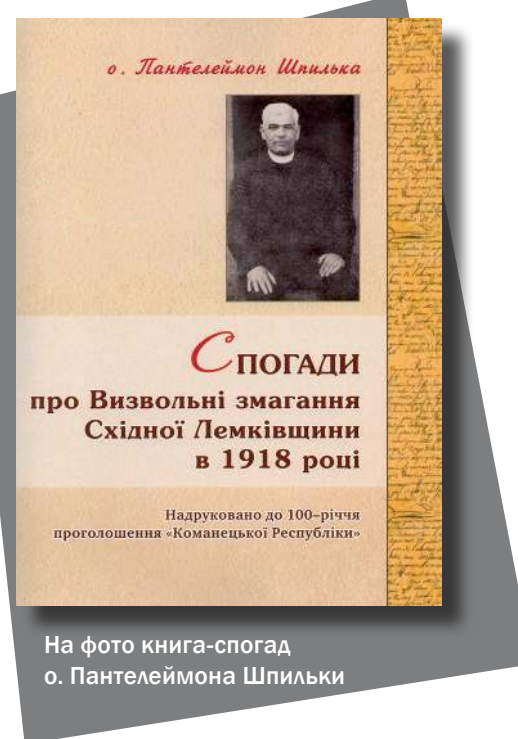
На цих зборах було ухвалене рішення — заснувати у кожному селі відділ озброєної міліції з метою забезпечення спокою та порядку. Учасники прийняли також постанову про запровадження в усіх школах української мови навчання.

«Щоб не було грабунків, схвалено, що села мали давати демобілізованим воякам, що верталися на батьківщину, нічліг і допомогу в прохарчуванні. Польських легіонерів, що з Сянока та Загір'я зачали нападати на українські села, села мали відбивати. Діялося це так, що міліція, яка була завжди на поготівлі, в випадках грозячого нападу алярмувала ціле село та давала знати про це на сусідні села, щоб ішли з допомогою. Зазначую, що наша міліція мундурів не мала, а тим самим не було жадних відзнак. Двічі трапився наший вислоцькій міліції неприємний випадок, а саме поляки, які вешталися озброєними ватагами по шляхах, лісах і полях, забрали в полон 2 наші поліційні стежі, що були на службовому обході на дорозі до Бурівська, оточивши хату, де міліціанти грілися. Це було в зимі 1918/19», — читаємо у спогадах пароха з Вислока.

На зборах ухвалили також зразок і вигляд печатки (зі словами: «Комісаріят повіта Сяніцького у Вислоці Великій») та вирішили не входити до жодних польських урядів, староств, судів, податкового уряду тощо. Усі необхідні справи мав залагоджувати голова Ради. Збори Ради (з огляду на зиму і сніги) відбулися ще лише двічі — у Вислоці та Команчі.

Організація збройних формувань

Найбільшою турботою голови повітової Ради була організація оборони республіки. Бажаючи було чимало, однак бракувало відповідного керівництва та зброї.

На фото книга-спогад
о. Пантелеймона Шпильки

«Згодом виникла konieczna потреба постаратися про старшин з метою зорганізування протипольського фронту для оборони границь Української Держави, бо ця частина її, Лемковина, була найдалі на захід висунена. Треба було теж використати запал людей до самооборони. Повставали різні пляни щодо організації цієї військової оборони. Мої парохіяни, Вислічани, а зокрема бувший австрійський цугсфірер Конрад з Вислока, намічували щось у роді загального ополчення, тільки плян його реалізації був трохи дивовижний, дуже примітивний, пригадував щось відоме з польських історичних часів «посполіте рушене». Вислічани проектували зібрати наперед людей — хлопів зі свого села, рушити з цією «армією» на різні села в горах та напридорожні, що лежать на шляху до Сянока, по дорозі виганяти чоловіків зі сіл та зібравши в цей спосіб кілька соток, чи навіть тисячів людей, заатакувати місто Сянік з метою зайняти його силою та вигнати поляків, які там загніздилися і звідтам чинили збройні напади на наші лемківські села, рабуючи майно селян, вбиваючи населення та підпалюючи забудовання. Вислічани говорили, що хто не пристане до їх відділу, того спалять. Сянік — думали легко та скоро захопити, говорили бо, що поляків там дуже мало і вони живуть у постійному страху перед українським наступом», — згадує священник, який був проти планів наступу на Сянік.

Для організації сил протидії польському фронту та надійної охорони кордонів проголошеної республіки отець Шпилька привіз з Угорщини офіцерів. Шестеро з них призначили комендантами станиць у Вислоці, Суровиці, Команчі, Шавнику, Куляшному, Репеді. Решта добровольців отримали складніші завдання, пов'язані з організацією війська, але для боротьби з польським наступом вони не підходили.

«Спровадження (...) підстаршин аж ніяк не розв'язало проблеми організації збройної сили, це були люди — ніде

правди діти — солідні, працюючі та жертвенні, свою службу робили добре, але до розв'язки такої справи як організація війська, його вишкіл, провід, організація боевого фронту та відпору польським нападам і т. п. вони зовсім не надавалися. На цьому відповідальному та тяжкому фронті треба було мати вправних, метких, відважних та досвідчених старшин тим більше, що польська сила помітно зростала, польські збройні відділи з Сянока щораз то частіше натискали і нападали на наші села, які майже щоденно були алярмовані», — згадує Пантелеймон Шпилька.

Боротьба і кінець Республіки

Зважаючи на всі ці та деякі інші труднощі, пов'язані з проголошенням повітової Української Національної Ради, Команчанська Республіка не могла протриматися довго. Увечері 23 січня 1919 року відділ польського війська захопив Вислок. Солдати одразу кинулись до парафії, шукаючи отця Шпильку, який у цей час перебував у селі Габура на Пряшівщині (Словаччина).

«Люди розказували мені, якто поляки, вчинивши несподіваний напад на Вислік ввечері дня 23.1.1919 р. в першу чергу кинулися на приходство, де пограбували всенське моє майно, зокрема забрали мої гроші, які я тримав у перехованні в моїй кімнаті, подерли на шматки мою реверенду, зрабували мені коня, та всі ліпші та вартісніші речі. Ці безрадісні вістки та втрата нашої Батьківщини і самостійності дуже мене хвилювали, я довгий час не міг з тими фактами погодитися, мені все здавалося, що це сон, який скоро минеться. Майже щодня ходив я пішки з Габури на команду чеської добровольчої легії в Межилябірці довідуватися, чи може наші не вигнали поляків», — читаємо у спогадах греко-католицького священника, за видачу якого було встановлено винагороду у розмірі 5 тисяч австрійських крон. Священик на Лемківщину вже не повернувся.

Уранці 24 січня 1919 року польська армія захопила Команчу. Не маючи безпосереднього зв'язку з Центральним Урядом ЗУНР, українською армією, не отримуючи від них жодної допомоги, Команчанська Республіка перестала існувати. ■

Павло Лоза

Матеріал підготовлено на основі:

1. О. Пантелеймон Шпилька, «Спогади про Визвольні змагання Східної Лемківщини в 1918 році», за редакцією о. Богдана Праха, коректура і верстка — Тарас Радь, Центр дослідження українсько-польсько-словацького пограниччя Українського католицького університету, Львів, 2018 р.
2. «Łemkowszczyzna w Drugiej Rzeczypospolitej», Jarosław Moklak, Kraków, 1997 r.
3. «Участь греко-католицьких священників Лемківщини у політичних подіях 1918—1919 рр.», Богуслав Прах.
4. Інтернет-ресурси.

КУЛЬТУРА

Борщ замість попкорну

Фестиваль українського кіно у Варшаві

Фото з Фейсбука

Мистецтво можна сприймати всіма органами чуття. Ми на щодень користуємося п'ятьма, а події, що супроводжували кінопокази варшавського фестивалю «Ukraina!» (25-28 жовтня), його відвідувачі сприймали не лише зором. Таким чином ми відчули набагато більше за те, що показували на екранах столичних кінотеатрів «Ілюзйон» та «Кінотека».

Смак та запах

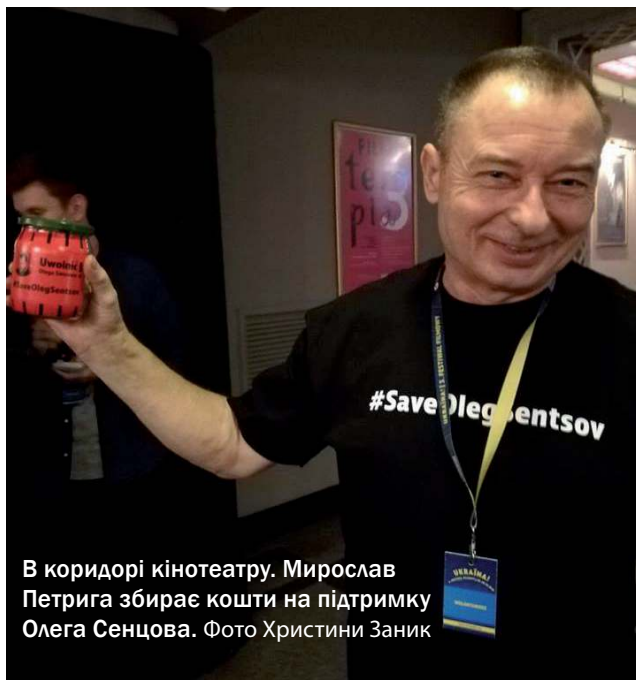
У четвер, 25 жовтня, вечірнє відкриття фестивалю пахнуло українським борщем. Це — лише частина початку, який запропонували спонсори заходу для гостей першого з багатьох показів. Крім того, відвідувачі могли спробувати сидр, київське пиво «Оболонь», різноманітні тістечка та український хлібний квас. В основному — від українських виробників над Віслою. Таким чином в мокотовському кіно «Ілюзйон» на хвилинку можна було відчутися майже як вдома.

Як поєднати гастрономію з соціальною активністю? Головною такою ініціативою були майстер-класи з «Кухнею конфлікту». Як вони самі себе описують, «Кухня конфлікту» — це перш за все соціальне підприємство, платформа для інтеграції громади іноземців з мешканцями Варшави. Кожне замовлення супроводжується особистою історією іноземця з досвідом міграції, інформацією, пов'язаною з політичною ситуацією в даному регіоні, культурою, мистецтвом та суспільним життям. Ці різні точки зору дозволяють відобразити різноманітність кожної країни.

В умовах радикалізації публічних дебатів та відсутності політичної волі у справі збільшення кількості мігрантів у Польщі, слід створювати можливості для кращого розуміння один одного. Це важливо як для спільноти іноземців, так і для нас самих. «Кухонний конфлікт» є прикладом того, що в умовах посилення ксенофобії та ненависті не треба бути пасивним. Учасники кухонної майстерні приготували галушки, а допомагали їм в цьому мігранти зі Сходу, які завдяки «Кухні конфлікту» знайшли легальну роботу у Варшаві.

Сучасне мистецтво

У суботу, 27 жовтня, супровідним заходом фестивалю була екскурсія виставкою «Сусіди» варшавського Музею сучасного мистецтва, яка розташована у центрі міста в посткомуністичному павільйоні доби Народної Польщі, відомому варшав'янам як будинок «Цепеля». У затемнених кімнатах, що нерідко нагадували складські приміщення, відвідувачі могли побачити твори українських емігрантів, які стосуються їхньої соціальної та політичної життєвої ситуації, а також проекти польських і не лише митців. Паралельно виставку «Сусіди» можна подивитися у Києві, в Центрі візуальної культури на вулиці Петрівській, 34 («Хаші»). (Більше про виставку ми писали в «НС» 43 за 28 жовтня ц.р.)

В коридорі кінотеатру. Мирослав Петрига збирає кошти на підтримку Олега Сенцова. Фото Христини Заник

Варшава — Київ

Тема фестивалю — це сусідство в сучасному місті, котре назавжди змінилося через політичні та економічні міграції. Куратори з Центру візуальної культури у Києві розглядають питання значень, що супроводжують темі сусідства, на прикладі відносин між Варшавою і Києвом, що є відповідною точкою для ширшої рефлексії.

Виставка в Варшаві також є сукупністю різноманітних художніх поглядів, пов'язаних з ландшафтом столиці, що змінюється у зв'язку з новоприбулими; невідомою частиною цього є голоси щодо ситуації в Україні, у тому числі — розчарування у політиці, війна, декомунізація та розвиток націоналістичних рухів. Останні дві теми також відображені в країні над Віслою та мають вплив на сусідські відносини в національному масштабі.

Головним виставковим проектом та метафорою для співробітництва столиць є мурал Оксани Брюховецької, розташований на внутрішній стіні будівлі. Поєднання кольорів польських та українських прапорів дало ефект синьо-оранжевого тла, на якому розміщено слоган — перші слова гімнів обох країн «Ще не вмерла», перекладені англійською мовою. Ця робота є коментарем про вплив міграції на сусідство, змішу-

вання та ефект розмивання, але водночас і підкреслення близькості обох країн.

Військові операції, що відбуваються на Донбасі, значно ускладнюють польсько-українські відносини, і це також є предметом обговорення художників. Німецька художниця Хіто Стейтер працює над проблемою війни у своєму проекті «Вежа». Використовуючи зразок військових симуляторів, вона зосередилася на діяльності комп'ютерної фірми з Харкова, яка водночас займається проектуванням розкішних предметів нерухомості та комп'ютерних ігор. Війна, що відбувається неподалік, та віртуальний світ переплітаються та об'єднуються в одну реальність.

Проблема радянської архітектурної спадщини в Україні полягає в тому, що це не просто колекція пам'ятників, а й видатні зразки архітектури модерну, знищені або відремонтовані деструктивним чином. Прикладом може бути відома київська «Літаюча тарілка» — футуристична будівля, спроектована архітектором Флоріаном Юр'євим. Олексій Биков, історик архітектури, назвав свій проект «Музеєм архітектури». У ньому зібрані архівні матеріали, що стосуються, серед іншого, «Літаючої тарілки» та її творців. Історик бореться за збереження «погано народженої» архітектурної спадщини.

Економічні, соціальні та ідеологічні теми, представлені на виставці, створюють сьогоднішні відносини між новими сусідами та мешканцями Варшави. Вперше з середини минулого століття столиця перетворюється на неоднорідний простір; дедалі частіше на її вулицях можна почути не лише польську мову. За даними досліджень, на які посилюються куратори виставки, 10% населення Варшави — це мігранти зі Сходу. Це — шанс створити нові взаємовигідні культурні відносини.

Ведмежий ранок

Для наймолодших відвідувачів фестивалю «Ukraina!» організатори також передбачили розваги — у суботу, 27 жовтня, ранок в кіно «Ілюзйон» почався з короткого показу польських та українських казок, після чого аніматори запросили дітей на інтеграційні «міжнародні» веселощі. Діти могли послухати незвичайний концерт та разом музикувати на бандурі. Пізніше був створений спільний прапор з розкритих долонь. Для варшавської дівчорі це стало можливістю познайомитися з українською культурою.

Cold Comfort

Фестиваль завершив виступ експериментальних музикантів із Волині. Гурт «Cold Comfort (Холодний комфорт)» заснований у 2012 році в місті Рівне. Спочатку їхня музика черпала натхнення з темних ритмів 80-х років. На додаток до впливу класичної французької «холодної хвилі» та пізнього постпанку, у музиці «Cold Comfort» можна було помітити й східноєвропейський дух. У своїх піснях музики порушували також соціальну тематику.

Нещодавно група вирішила перевести настрої на трохи теплішу сторону і почала пригоду з електронною музикою. Незважаючи на жанрові експерименти, у їхніх композиціях немає жодних кліше. «Cold Comfort» — це унікальне явище української музичної сцени.

Разом з ними в клубі «BARDzo bardzo» виступав польський ансамбль «Youth Novels» («Розповіді молодості»), витончений вокал якого разом з делікатними звуками гітари дозволили слухачам відплисти думками кудись далеко.

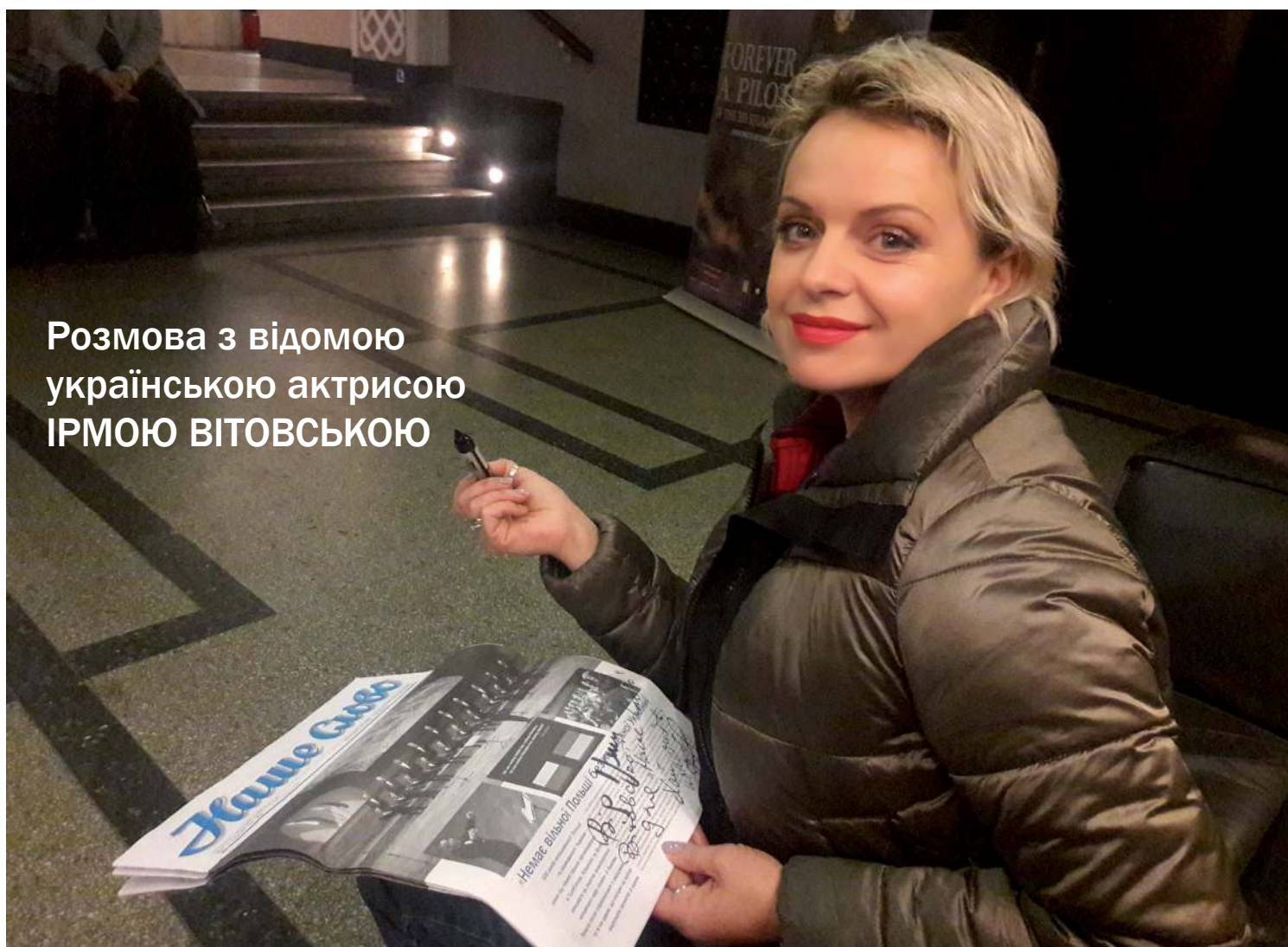
Я дуже радий, що кінофестиваль «Ukraina!» — це не лише фільми; вони дуже добре зроблені, подеколи навіть блискучі, як-от «Брама» — показ п'єси Павла Аре; або як «Кіборги» та «Міф», котрий я уже мав приємність побачити в кіно «Луна» цієї весни; як «Донбас», який став претендентом на премію «Оскар» за найкращий неангломовний фільм — я бажаю його творцям цього міжнародного успіху. Водночас, самих візуальних вражень недостатньо, щоби відчутися все багатство української культури. Це — музика, мистецтво, смак та запах, настрої.

Організатори фестивалю зробили багато для зближення української культури з польською в часи, коли відносини між двома країнами — не найкращі. Такі ініціативи, як ця, особливо потрібні тепер, коли стали популярними ксенофобські та націоналістичні погляди, поширилися шкідливі стереотипи. Адже освіченість — найкращі ліки від расизму, і ці ліки зараз нації необхідні. Маю надію, що вже трирічну традицію кінофестивалю «Ukraina» вдасться продовжити і в майбутньому. ■

Микола ЩЕРБА

ІНТЕРВ'Ю

Розмова з відомою українською актрисою ІРМОЮ ВІТОВСЬКОЮ

«Фільм „Брама” – не про містику та Чорнобиль, а про втрату поколінь та геополітичну ситуацію України»

На фестиваль фільмів «Україна» приїхали стрічка-відкриття «Брама» та її головна акторка – Ірма Вітовська разом зі своєю донькою по кадру Віталіною Біблів. За 30 хвилин до початку сеансу ми встигли поспілкуватися і дізнатися, що за 2 дні перебування у Варшаві дівчата вже не знають, як відвикнути від фестивальної атмосфери та повернутися назад до роботи. Ірма Вітовська перед самою презентацією фільму у «Кінотеці» Палацу культури та науки отримала повідомлення з Києва: «Київський тиждень критиків» визнав її найкращою акторкою. Ми сідаємо у холі «Кінотеки» біля залу, де ось-ось розпочнеться сеанс, та розмовляємо, чекаючи на прихід глядачів.

Ірмо, дія фільму відбувається у зоні відчуження*. Ви дійсно там знімали всі сцени?

Ми знімали у самій зоні – це село Старі Лучанки, хутір Граки. Це ніби й не та найнебезпечніша зона, але все ж таки це територія відчуження. Люди покинули ці землі, самоселів там дуже мало. Ми знімали в автентичній хаті – нещодавно померла її господиня, яка там прожила все життя і нікуди не виїжджала. Хрест, який є у фільмі, вона приготувала для своєї могили самостійно, проте діти вирішили поставити їй пам'ятник. І хрест дочекався фільму, аби виконати в ньому свою місію. Наша знімальна група дуже символічно це сприйняла.

Саме місце справило на вас враження під час зйомок? Чи допомагала навколишня атмосфера?

Ви знаєте, природа там оновлюється: я бачила лося, який вийшов до мене буквально за метри три. У зоні дуже багато вовків і зайців: людина звідти пішла, і все почало відновлюватися. Я відчувала себе справжньою бабою Прісею серед усіх цих тварин. Відсутність людей пішла на користь моїй роботі, моїм відчуттям і самому екстер'єру.

У фільмі ви так завзято рубали сома – він був справжній?

Звичайно, сом був справжній, що правда, не я його рубала – він був заколотий, але я його розрубувала. Це все автентичне, у мене були руки в крові.

Ви жили поблизу Чорнобиля?

Я спала щодня по три години, бо готель знаходився в Овручі і ми по 2 години доїжджали до локації лісом. О 3 ночі мене будили, щоб о 5 ранку я була на гримі.

У гримі вас дуже важко впізнати, як ви в ньому ходили?

Гримування тривало десь 5 годин. Відповідно я була на майданчику від 7-8 ранку і до вечора. Їсти мені давали один раз – я погодилася на такі жорсткі умови, аби не відклеювати грим увесь час.

Окрім гриму, ви відрізняєтесь також голосом. Не було потім проблем зі зв'язками?

Для мене ця роль була викликом – зіграти когось, старшого за мене на піввіку. Відтворити цю пластику, погляд, мову. Ніхто ж мене не дублює. Мій голос постраждав так само, як і все інше – шкіру я лікувала ще місяць після зйомок. Губи в мене також облазили, емаль на зубах довелося відновлювати.

Фільм був вартий таких зусиль та кардинальних перевтілень?

Я думаю, що фільм вартий був таких зусиль, і він увійде в історію українського кіно. Я переконана, що цю стрічку оцінять із часом іще більше. Бо у ній глядачі побачать розгорнутий аналіз того, що відбувається в Україні за ці 20 років, які ми маємо покоління і чому так повільно розвиваємося.

Чорнобиль – це лише символ більшої ідеї, яка закладена у фільм?

Фільм не стільки про сам Чорнобиль... Чорнобиль – це вся країна, це довгий час бездержав'я, постколоніальний синдром, оця постінвалідність. Там загасла багато символів. Павло Ар'є написав п'єсу під враженнями від подій у Врідіївці. Цей бунт, повстання за гідність, усе це він вклав у персонаж – бабу Прісю.

Баба Пріся символізує нескореність духу народу?

Вона закликає стояти, не поступатися. Усі предмети, які вона мала при собі: орден за заслуги, есесівський ніж – вони ж не сакральні. Ви думаєте, вона цінує той орден з ідеологічної точки зору? Я гадаю, це просто трофейна історія, яка допомагала їй безкоштовно взяти масло у магазині. Люди, які пережили терор і постійні окупації, звикли від цих окупантів брати певні

речі і використовувати їх для подальшого виживання. Це трофеї! Баба Пріся – це не бабця з пиріжками, яка сидить на печі. Це здичавіла мавка, яка з 1986 року взагалі не спілкувалася з людьми. Баба Пріся 8 років не розмовляла з жодною живою душею. Коли її донька з сім'єю виїхала з міста, після аварії на ЧАЕС, жінці довелося навчитися бути одною та самій добувати собі їжу. Ця баба сама ставить пастки, полює. З нею також відбуваються певні процеси: в очах, у руках. Вона сильна, така дідо-баба, це вже такий лісовик. Я думаю, що вона – символ України! І не треба нашу державу зображувати у віночку, красивою дівчиною з червоними устами. Вона пережила голод, має досвід канібалізму. Її довели до такого стану.

Якщо вона символ України, то її донька – це хто?

А донька символізує покоління 50-х-60-х, які вижили в радянському таборі, в стабільні часи, у яких не було цієї необхідності виживати. Це – більшість наших батьків 1950-х років народження, які у радянський час звикли покладатися на когось, звикли, що держава сама усе за них вирішить.

Онук баби Прісі – Вовчик, хоче піти до сталкерів. Що вони символізують?

Оце питання до глядача, як він зрозуміє! Сталкери для мене – це світ вільний і західний, який показує онуку, що краще життя є і не в зоні. Той інший світ говорить: «Українці, ви довго були у чортовому болоті, неначе в цій зоні відчуження. У вас є шанс, молоде покоління має шанс вийти звідси».

Через призму стосунків доньки та матері у фільмі показують втрату цілого покоління і віри у побудову державності.

Баба Пріся – покоління тих мастодонтів, які вже відходять, які навчилися жити поза державою, але не навчили цього покоління своєї доньки Слави. Вона так оберегала її, тому що сама колись була затравлена. У фільмі баба Пріся каже доньці: «Ваші душі калічні, ви – поламане покоління». Тобто це покоління у своїй більшості не здатне робити Майдани. Це люди, які не можуть взяти на себе відповідальність.

Виходить, онук Вовчик є надією?

Покоління молоді, онука Вовчика, вже може робити кроки вперед для свого розвитку та розвитку власної країни. Вони можуть приймати естафету і йти, але у них немає того додаткового містка з поколінням своїх батьків, які народилися у 50-60-х. Тому онук Вовчик такий дегенеративний і неповноцінний. Тому він не крокує зі сходинок на сходинок – він скаче через одну. Сталкери мають міцно тримати оце молоде покоління і витягати його з чортового болота, а баба Пріся Вовчика з нього виштовхувати. А Слава, донька баби Прісі, у свою чергу, триматиме сина біля себе і не випускатиме його з болота. Вона така є – це не її вина, це її біда. Це біда тих поколінь, їх такими зробили.

Якщо розглядати Чорнобиль ширше – це катастрофа велика та геополітична; трагедія української, а не тільки польської культури. Мова, традиції – усе це знищено разом з мільйонами людей. Тому «Браму» можна розглядати як фільм про катастрофу Чорнобиля і людей, які живуть там, а водночас – цивілізаційну українську катастрофу. ■

Валерія КІРІЧЕВА
Фото авторки статті

* Зона відчуження – заборонена для вільного доступу територія, що зазнала інтенсивного забруднення довгоживучими радіонуклідами внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

Запрошуємо на 42-й Ярмарок ФЕСТ

Нова муза (музичний калейдоскоп і художня творчість)

16–17 листопада 2018 року, Klub «B90» Gdańsk Stocznia, ul. Elektryków

ПРОГРАМА

П'ятниця 16.11.2018. 20⁰⁰ — Концерт «Молода муза» • «Рибонька» (Львів) • «Надія» (Шпротава) • «ІСПАНІЯ» (Київ) • «Хата Вуя Бена» (Ольштин)

Субота 17.11.2018. 18³⁰ — Головний концерт: Перформанс театру «Навпаки» (Гданськ) • Концерт «LAJF»* • «Dollars Brothers» (Горлиці) • «С К А Й» (Київ) • «Карпатіан» (Ольштин) • DJ Danny V. ArtBox — творчий простір, де митці різних галузей представляють свою роботу наживо.

Супровідний захід: «Форум Фест»

Субота 17.11.2018 Європейський центр солідарності, зал № 5. **15⁰⁰** — Дебати «Українська ідентичність: сіль в оці чи сіль життя?» (вхід безкоштовний)

*Концерт «LAJF» — це: нові обличчя української сцени в Польщі, нові дебютні пісні, новий калейдоскоп музичних стилів.

К В И Т К И on-line: www.b90.pl та в касі клубу «B90» перед концертами.

Більше інформації: www.jarmarockfest.com www.facebook.com/JarmaROCKFEST

Просвітянину, невтомному громадському діячеві у справі розбудови України, досвідченому вчителю, найстаршому пластуни на Самбірщині, патріоту, шевченколюб, читачеві «Нашого слова» з часу створення

Іванові Павловичу Бучківському

з села Градівка на Львівщині
виповнилося славних **95** літ.

Вітаєм Вас — така в Вас славна дата
Хай буде мрій і задумів багато!
Хай Бог здоров'я посилає Вам
І буде Вашим затишно рокам!

Дочка Мирослава Олійник з родиною

З нагоди 80-х років життя

Михайлові Пічаку

80-ліття

багато здоров'я, сил
та всякого добра на многії і благії літа
бажають найближчі із родини Пічаків,
Вішків, Бакунів, Стасюків

*Вітаємо сердечно **Михайла Кіха** зі світлим
празником покровителя св. Архистратига Михайла.
Прийміть найщиріші побажання міцного здоров'я,
благословення Божого, миру, сімейного тепла
та всякого добра.*

*Нехай св. Михайл підтримує, подає сили.
Надалі будьте непохитні та тверді у своїй
батьківській та патріотичній любові.*

Товариство «Вербичька земля»

Наше Слово

Adres: Redakcja „Nasze Slovo”, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama — tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny — 22 677-88-11, sekretarz redakcji — 22 677-84-46,
redakcja — 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Igor Szerbera.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny — Khrystyna Zanyk, sekretarz — Igor Szerbera, redaktorzy — Paweł Łoza (Warszawa), Kateryna Semchuk (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), redaktor stylistyczny — Olga Rusina, redaktor techniczny — Olga Michaluk, wydanie internetowe — Halina Leskiw.

Współpracownicy: Stefan Migus (Olsztyn), Janusz Bakunowicz (Bielsk Podlaski), Anastazja Krawczuk (Warszawa), Anastasija Kanarska (Lwów), Piotr Andrusieczko (Poznań), Olesia Gieral (Lublin), Bogdan Tchorz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), Igor Isajew (Warszawa), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Mikołaj Pipka (Przemyśl), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77, 677-88-05 (sekretariat),
22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego), fax: 22 679-96-95,
E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,
Internet: <http://www.oup.ukraina.com.pl>

Fotokład: Redakcja „Nasze Slovo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2850 egz.

Pismo dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

Związek Ukraińców w Polsce Z.G., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa
IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w pozostałej walucie:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.

Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.

Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie

www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 — czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ — 17⁰⁰.

Шановні читачі «Нашого слова», українська громадо!

Щиро дякуємо кожному, хто підтримав нас у самоврядних виборах. Завдяки Вашій довірі матимемо честь працювати депутатами сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства. Кожен голос, відданий на нас, — це голос на користь динамічного розвитку регіону і якості життя його мешканців. Це гарантія пошани європейських цінностей, права людини на збереження власної ідентичності. Це голос за тих, хто боротиметься з будь-якими проявами радикалізму і ксенофобії.

Ми, як представники цієї громади, зобов'язуємося докласти всіх зусиль для того, щоби на Вармії та Мазурах влада і надалі звертала увагу на потреби українців. Своїми знаннями та досвідом ми сприятимемо розвитку української культури та освіти в регіоні. Ми відкриті на діалог та співпрацю з українськими громадськими організаціями і церквами. Ми будемо активні й у плані розвитку співпраці Вармії та Мазурів з партнерами та регіонами в Україні. Віримо, що наша праця приносить користь усім українцям в Польщі.

Також ми хотіли б подякувати тим, хто взяв участь у виборах, але проголосував за інших кандидатів. Запевняємо, що ми відкриті для Вас. Попереду — багато роботи. Роботи в команді, роботи для кращого майбутнього нашої малої батьківщини і її повноправних мешканців — представників нашої української громади.

**Мирон Сич
Збішко Гомза**

Теклі Павлище На прощання

Текльо

Та і знов вітер задув
З не того боку
але хай понесе тебе
в рідні сторони
де закопані церковні дзвони
жалібно б'ють

Текльо

ту в нас у Кривій
осінь прекрасна
бучина килими Тобі стелить
і сонце визерат з-за хмар

а ти відходиш
відходиш — у вічну путь

Текльо

іди спокійна
там же Твій муж
сядьте біля небесної ватри
де небесна Любича і Крива
і визерайте нас
не довго бо
і на нас поспішити
до вас прийде час

До побачення
Текльо
До позарани
Олександр Маслей